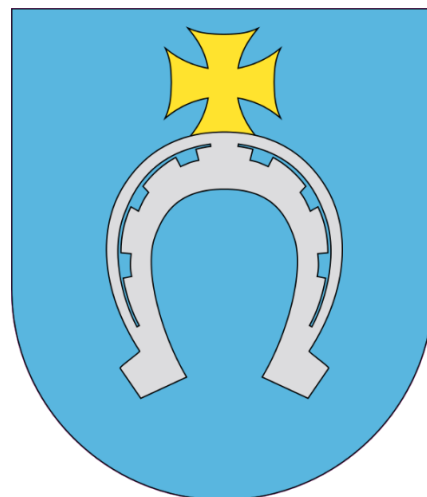

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY LUTOWISKA NA LATA 2017-2023

Projekt

Lutowiska, Warszawa, Brzozów
2017 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.	4
I.1. STREFA SPOŁECZNA	4
1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy	4
1.2. Stan i struktura bezrobocia	5
1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń	6
1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców	10
1.5. Kapitał społeczny	12
I.2. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA	13
2.1. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy	13
2.2. Stan dróg w Gminie Lutowiska	14
I.3. STREFA GOSPODARCZA	15
3.1. Podmioty REGON	15
I.4. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH	16
4.1. Azbest	16
4.2. Stan i jakość powietrza	17
I.5. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO	19
5.1. Metodyka badania	19
5.2. Próba	19
5.3. Wyniki badania	19
I.6. WYNIKI WARSZATU DIAGNOSTYCZNEGO	23
I.7. DELIMITACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I DO REWITALIZACJI	24
I.8. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH	28
II. Opis powiązań lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych	30
III. Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	32
IV. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk	33
V. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych	39
V.1. Opis planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	39
V.2. Opis planowanych uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych	43
VI. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	45
VII. INDYKTYWNE RAMY FINANSOWE	48
VIII. Mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów oraz grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	50
VIII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI	50
VIII.2. TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE	51
VIII.3. ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	52
IX. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI	53
IX.1. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	53
IX.2. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	54
X. System monitorowania i oceny skuteczności działań oraz wprowadzenia modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu	56
XI. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	60
Spis tabel	61
Spis WYKRESÓW	61
Spis rysunków	61

WSTĘP

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lutowiska na lata 2017-2023 (LPR) to dokument operacyjny wskazujący na potrzebę realizacji działań głównie w sferze społecznej oraz dodatkowo w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej. Realizacja działań pozwoli na niwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjałów na obszarze rewitalizacji. W konsekwencji pozwoli to na wyprowadzenie obszaru ze stanów kryzysowych, co pobudzi ich rozwój społeczno-gospodarczy, oddziałujący w konsekwencji na całą gminę.

Proces przygotowania LPR poprzedziła diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Zarówno diagnoza gminy, jak i Lokalny Program Rewitalizacji zostały opracowane zgodnie z:

- Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.),
- Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- Założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji 2022,
- Instrukcją Przygotowania Programów Rewitalizacji w Zakresie Wsparcia w Ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r. rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Jest on prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Lokalnego programu rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny, który posłuży właścicielowi – władzom gminy, na uruchamianie mechanizmów oraz realizację przedsięwzięć mających na celu szczególny rodzaj interwencji.

Opracowanie LPR objęte zostało dofinansowaniem w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 zgodnie z umową nr RR-II.052.48.20.2016 z Województwem Podkarpackim z dnia 5.06.2017 r.

I. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH.

I.1. STREFA SPOŁECZNA

1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy

W 2016 r. gminę Lutowiska zamieszkiwało łącznie 2231 mieszkańców, z czego ponad 96% to byli mieszkańcy stali. Najliczniejszą miejscowością w gminie były Lutowiska, w której mieszkało ponad 35% wszystkich mieszkańców gminy.

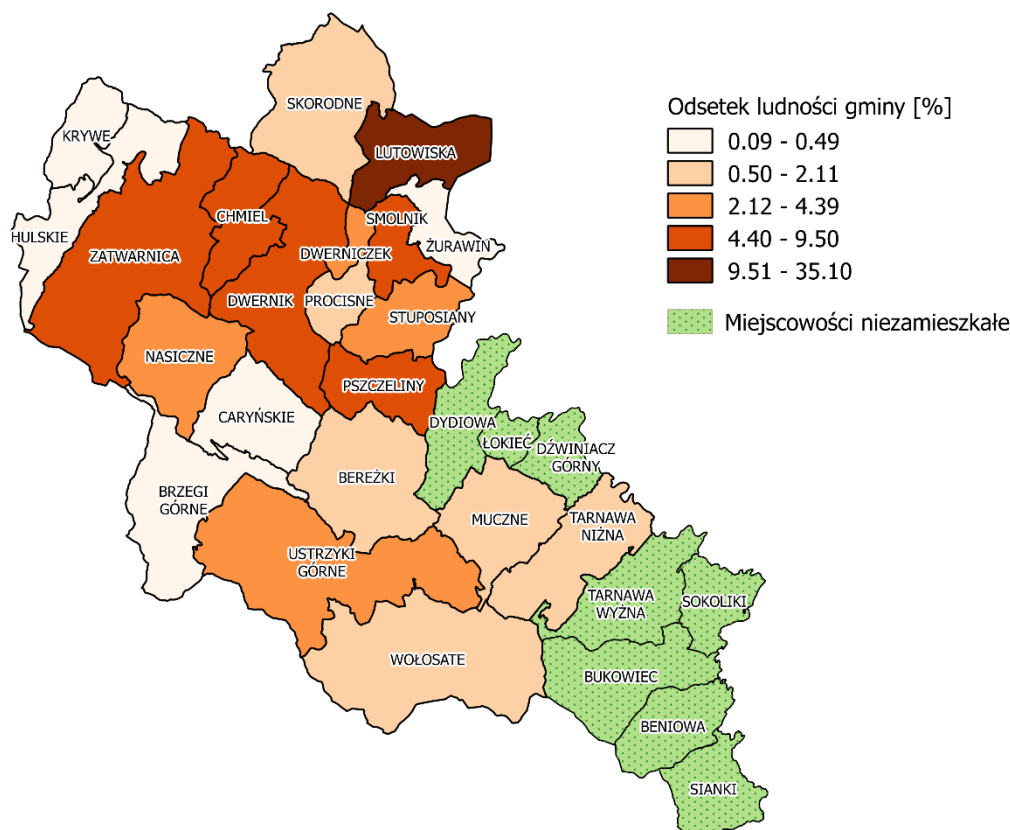
Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach z podziałem na stałych i czasowych – 2016 r.

Miejscowość	Mieszkańcy			Odsetek ludności gminy	Odsetek czasowych mieszkańców ludności gminy
	stali	czasowi	razem		
Bereżki	36	1	37	1,66%	2,70%
Brzegi Górne	5	3	8	0,36%	37,50%
Caryńskie	1	1	2	0,09%	50,00%
Chmiel	153	6	159	7,13%	3,77%
Dwerniczek	61	2	63	2,82%	3,17%
Dwernik	154	9	163	7,31%	5,52%
Hulskie	5	1	6	0,27%	16,67%
Krywe	1	1	2	0,09%	50,00%
Lutowiska	761	22	783	35,10%	2,81%
Muczne	35	2	37	1,66%	5,41%
Nasiczne	56	6	62	2,78%	9,68%
Procisne	42	1	43	1,93%	2,33%
Pszczeliny	141	3	144	6,45%	2,08%
Skorodne	45	2	47	2,11%	4,26%
Smolnik	167	12	179	8,02%	6,70%
Stuposiany	94	4	98	4,39%	4,08%
Tarnawa Niżna	37	2	39	1,75%	5,13%
Ustrzyki Górne	86	3	89	3,99%	3,37%
Wołosate	44	3	47	2,11%	6,38%
Zatwarnica	208	4	212	9,50%	1,89%
Żurawin	11	0	11	0,49%	0,00%
Gmina Lutowiska	2 143	88	2 231	100,00%	3,94%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Lutowiska

Rysunek 1. Odsetek ludności poszczególnych jednostkach analitycznych w gminie Lutowiska.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Lutowiska

1.2. Stan i struktura bezrobocia

Na 100 mieszkańców gminy w 2016 r. przypadało prawie 9,5 osoby bezrobotnej. Największa liczba osób bezrobotnych występowała w miejscowości Berezki (prawie 19 osób bezrobotnych na 100 mieszkańców). Szczególnie ważną grupą narażoną na wykluczenie społeczne są osoby bezrobotne pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy oraz osoby bezrobotne bez wykształcenia średniego.

Największa liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r. odnotowana została w miejscowości Nasiczne (ponad 11 osób). Z kolei liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców największa była w miejscowości Berezki.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w 5 miejscowościach (Brzegi Górne, Caryńskie, Hulskie, Krywe oraz Żurawin) nie występowały w 2016 osoby bezrobotne.

Tabela 2. Wskaźniki dotyczące bezrobocia w gminie Lutowiska w 2016 r.

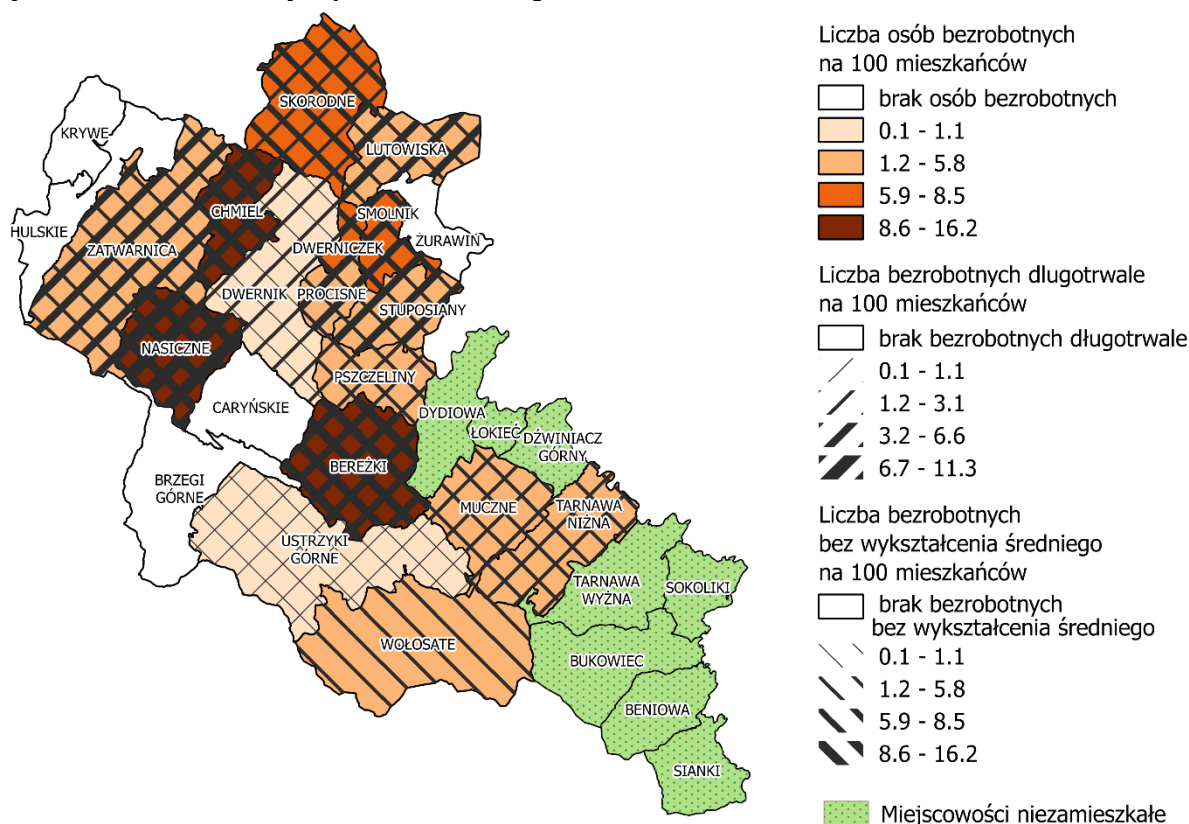
Miejscowość	Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych pow. 12 m-cy w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Berezki	18,92	5,41	16,22
Brzegi Górne	0,00	0,00	0,00
Caryńskie	0,00	0,00	0,00
Chmiel	15,09	4,40	11,95
Dwerniczek	7,94	4,76	6,35
Dwernik	4,91	3,07	0,61
Hulskie	0,00	0,00	0,00
Krywe	0,00	0,00	0,00
Lutowiska	8,94	6,64	5,75

Muczne	5,41	2,70	2,70
Nasiczne	12,90	11,29	12,90
Procisne	6,98	4,65	4,65
Pszczeliny	9,72	2,78	4,86
Skorodne	10,64	2,13	8,51
Smolnik	12,85	5,59	8,38
Stuposiany	9,18	5,10	5,10
Tarnawa Niżna	10,26	2,56	5,13
Ustrzyki Górne	5,62	1,12	1,12
Wołosate	12,77	0,00	4,26
Zatwarnica	8,49	4,72	3,77
Żurawin	0,00	0,00	0,00
Gmina Lutowiska	9,46	4,98	5,83

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Rysunek 2. Wskaźniki dotyczące bezrobocia w gminie w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP

1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń

O sytuacji życiowej mieszkańców świadczy poziom korzystania z pomocy społecznej oraz powody jej przyznania. W 2016 r. najwięcej osób w przeliczeniu na 100 mieszkańców korzystało z pomocy społecznej w miejscowości Nasiczne (ponad 30). Drugą miejscowością pod względem wysokiej wartości ww. wskaźnika były Lutowiska.

W przypadku powodu przyznawania pomocy społecznej jakim było ubóstwo, bezrobocie, choroba, alkoholizm/narkomania największe wartości wskaźników osiągnęły również w miejscowości Nasiczne.

Znamiennym wydaje się fakt, iż w miejscowościach: Brzegi Górne, Caryńskie, Dwerniczek, Hulskie, Krywe, Procisne i Żurawin w 2016 r. nie było osób korzystających z pomocy społecznej.

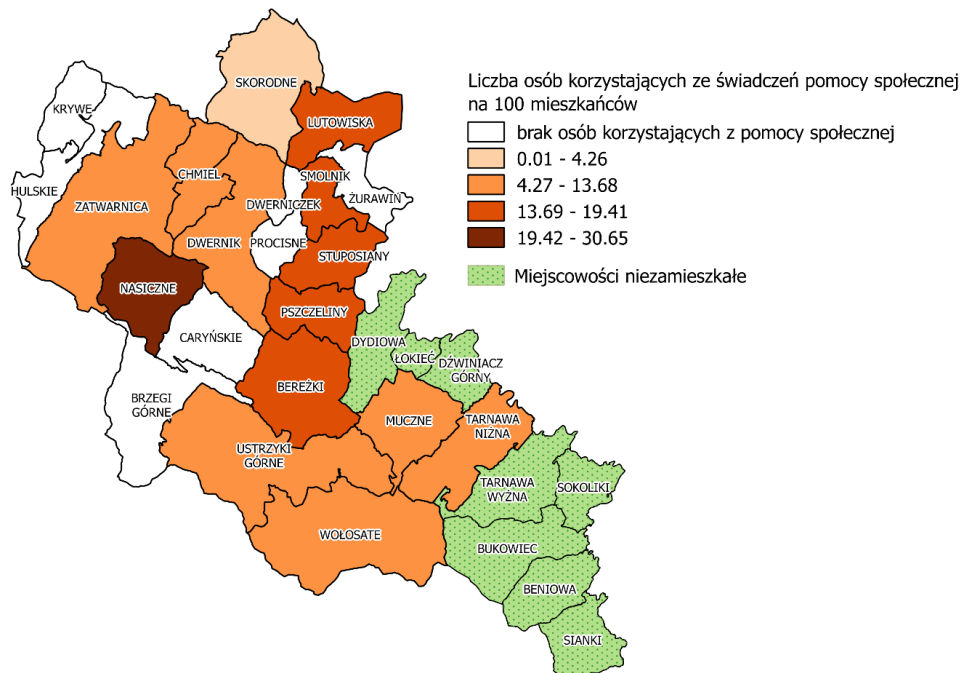
Tabela 3. Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej w gminie Lutowiska w 2016 r.

Miejscowość	Liczba osób na 100 mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z poszczególnych powodów w przeliczeniu na 100 mieszkańców					
		ubóstwo	bezrobocie	niepełnosprawność	choroba	bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	alkoholizm, narkomania
Bereżki	16,22	5,41	5,41	0,00	0,00	5,41	0,00
Brzegi Górne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Caryńskie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Chmiel	13,21	3,77	3,77	0,63	1,89	2,52	0,63
Dwerniczek	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dwernik	10,43	1,84	1,84	1,23	2,45	3,07	0,00
Hulskie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Krywe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lutowiska	19,41	4,34	4,47	2,04	3,70	4,09	0,64
Muczne	13,51	2,70	2,70	0,00	0,00	5,41	0,00
Nasiczne	30,65	8,06	6,45	0,00	4,84	8,06	3,23
Procisne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Pszczeliny	16,67	3,47	1,39	2,08	2,78	6,94	0,00
Skorodne	4,26	2,13	2,13	0,00	0,00	0,00	0,00
Smolnik	18,44	4,47	2,79	1,68	2,23	5,59	1,12
Stuposiany	16,33	4,08	2,04	1,02	1,02	8,16	0,00
Tarnawa Niżna	12,82	5,13	2,56	0,00	0,00	0,00	0,00
Ustrzyki Górne	11,24	2,25	2,25	1,12	3,37	2,25	1,12
Wołosate	10,64	0,00	0,00	0,00	0,00	10,64	0,00
Zatwarnica	13,68	4,72	2,83	0,94	2,36	2,36	0,47
Żurawin	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gmina Lutowiska	15,42	3,72	3,14	1,30	2,51	4,03	0,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

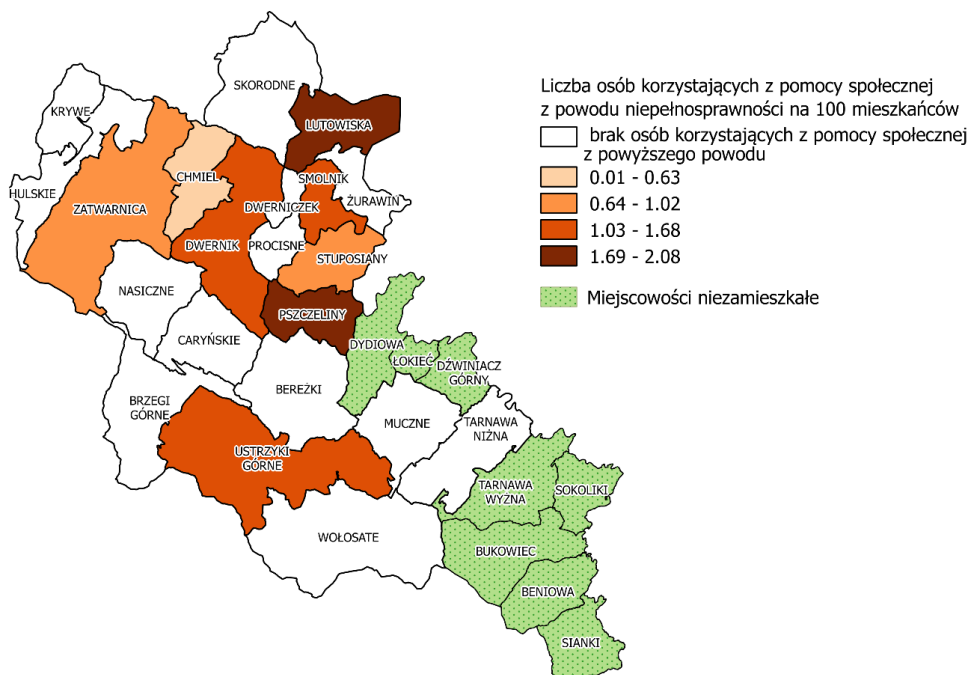

Rysunek 1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Rysunek 2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Ważnym wskaźnikiem świadczącym o zamożności mieszkańców jest liczba złożonych wniosków w ramach programu Rodzina 500+ na pierwsze dziecko. Zgodnie z ustawą o pomocy państwa w wychowaniu dzieci z dn. 16.02.2016 istnieje możliwość uzyskania świadczenia na pierwsze dziecko, w przypadku, gdy: dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza 800 zł, a w przypadku kiedy

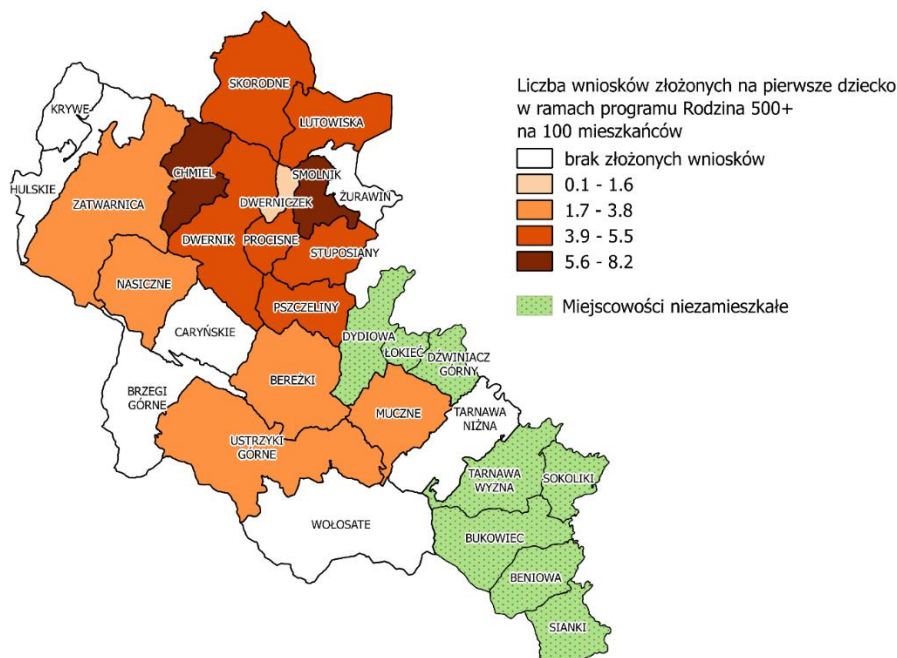
przynajmniej jedno z dzieci jest osobą niepełnosprawną nie przekracza 1 200 zł¹. Liczba ww. wniosków została przeliczona na 100 mieszkańców, najwyższe wartości wskaźnika zostały odnotowane w miejscowości Chmiel oraz Smolnik, odpowiednio 8,18 oraz 7,82.

Tabela 4. Liczba złożonych wniosków 500+ na pierwsze dziecko w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Lutowiska w 2016 r.

Miejscowość	Liczba złożonych wniosków 500+ na pierwsze dziecko w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Bereżki	2,70
Brzegi Górne	0,00
Caryńskie	0,00
Chmiel	8,18
Dwerniczek	1,59
Dwernik	5,52
Hulskie	0,00
Krywe	0,00
Lutowiska	4,60
Muczne	2,70
Nasiczne	3,23
Procisne	4,65
Pszczeliny	4,86
Skorodne	4,26
Smolnik	7,82
Stuposiany	5,10
Tarnawa Niżna	0,00
Ustrzyki Górne	3,37
Wołosate	0,00
Zatwarnica	3,77
Żurawin	0,00
Gmina Lutowiska	4,66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

Rysunek 3. Liczba złożonych wniosków 500+ na pierwsze dziecko w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Lutowiska w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

¹ <http://www.program500plus.pl/kryterium-dochodowe.html>

1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców

W 2016 r. na terenie gminy zostało popełnionych 45 wykroczeń (ponad 2 wykroczenia na 100 mieszkańców). Największa liczba wykroczeń została popełniona na 100 mieszkańców została popełniona w miejscowości Wołosate (ponad 34 wykroczenia).

Tabela 5. Liczba wykroczeń na 100 mieszkańców w gminie Lutowiska w 2016 r.

Miejscowość	Liczba wykroczeń w przeliczeniu na 100 mieszkańców							
	liczba wykroczeń	kierowanie po spożyciu alkoholu	zniszczenie mienia	złośliwe niepokojenie	kradzież	zakłócanie spoczynku nocnego	niezachowanie zwykłych środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia	wykroczenie ustawy o ochronie przyrody
Bereżki	16,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Brzegi Górne	12,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	12,50	0,00
Caryńskie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Chmiel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dwerniczek	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dwernik	1,23	0,00	0,00	0,00	0,00	0,61	0,00	0,00
Hulskie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Krywe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lutowiska	1,53	0,13	0,00	0,00	0,64	0,00	0,00	0,13
Muczne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nasiczne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Procisne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Pszczeliny	1,39	0,00	0,00	0,69	0,00	0,00	0,00	0,00
Skorodne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Smolnik	1,12	0,56	0,00	0,00	0,00	0,00	0,56	0,00
Stuposiany	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tarnawa Niżna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ustrzyki Górne	3,37	1,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Wołosate	34,04	0,00	2,13	2,13	2,13	2,13	0,00	0,00
Zatwarnica	0,47	0,00	0,00	0,00	0,47	0,00	0,00	0,00
Żurawin	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gmina Lutowiska	2,02	0,13	0,04	0,09	0,31	0,09	0,09	0,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP

W 2016 r. na 100 mieszkańców gminy zostało założonych 0,09 niebieskiej karty. W większości miejscowości wartość wskaźnika wynosiła 0, wyjątek stanowią miejscowości Smolnik i Stuposiany, w których odpowiednio założonych zostało 0,56 i 1,02 niebieskiej karty w przeliczeniu na 100 mieszkańców.

Liczba przestępstw popełnionych na 100 mieszkańców w gminie Lutowiska w 2016 r. w gminie Lutowiska wynosiła blisko 1. Największa liczba przestępstw została popełniona w miejscowości Brzegi Górna (25 na 100 mieszkańców).

Tabela 6. Liczba niebieskich kart i przestępstw na 100 mieszkańców w gminie Lutowiska w 2016 r.

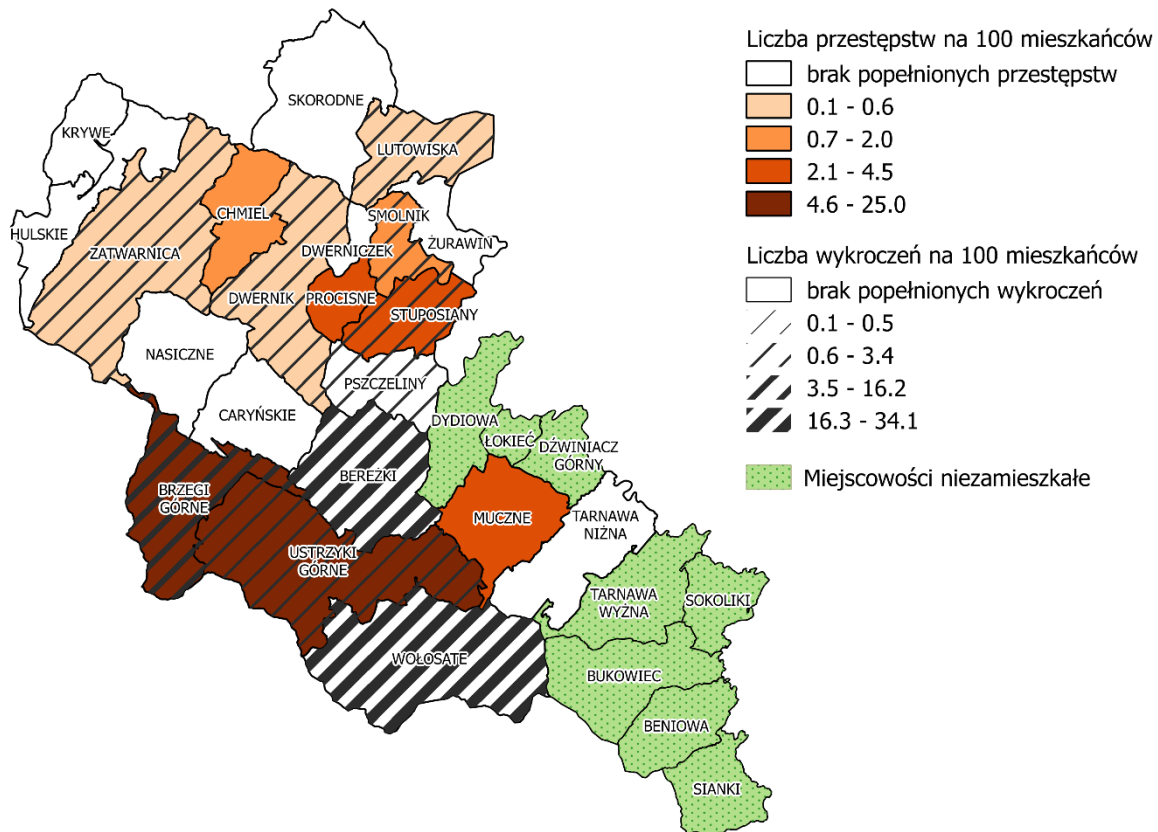
Miejscowość	Liczba założonych Niebieskich kart	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców								
		Ogółem	Kradzież, przywłaszczenie	Uszkodzenie ciała	Groźby karalne	Nietrzeźwy kierujący	Przestępstwa przeciwko rodzinie	Oszustwo	Ustawa o Narkomanii	Znieważenie f-szy
Bereżki	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Brzegi Górne	0,00	25,00	12,50	0,00	0,00	12,50	0,00	0,00	0,00	0,00
Caryńskie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Chmiel	0,00	1,89	1,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,63	0,00
Dwerniczek	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Miejscowość	Liczba założonych Niebieskich kart	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców								
		Ogółem	Kradzież, przywłaszczenie	Uszkodzenie ciała	Groźby karalne	Nietrzeźwy kierujący	Przestępstwa przeciwko rodzinie	Oszustwo	Ustawa o Narkotykach	Znieważenie f-szy
Dwernik	0,00	0,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,61	0,00	0,00	0,00
Hulskie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Krywe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lutowiska	0,00	0,51	0,00	0,00	0,00	0,38	0,00	0,13	0,00	0,00
Muczne	0,00	2,70	0,00	2,70	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nasiczne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Procisne	0,00	2,33	0,00	0,00	0,00	2,33	0,00	0,00	0,00	0,00
Pszczeliny	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Skorodne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Smolnik	0,56	1,68	0,00	0,00	0,00	1,12	0,00	0,00	0,00	0,56
Stuposiany	1,02	2,04	0,00	0,00	0,00	0,00	1,02	1,02	0,00	0,00
Tarnawa Niżna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ustrzyki Górne	0,00	4,49	1,12	0,00	1,12	1,12	0,00	0,00	0,00	0,00
Wołosate	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zatwarnica	0,00	0,47	0,47	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Żurawin	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gmina Lutowiska	0,09	0,99	0,22	0,04	0,04	0,36	0,09	0,09	0,04	0,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP i UG Lutowiska

Rysunek 4. Liczba wykroczeń i przestępstw na 100 mieszkańców w gminie Lutowiska w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP

1.5. Kapitał społeczny

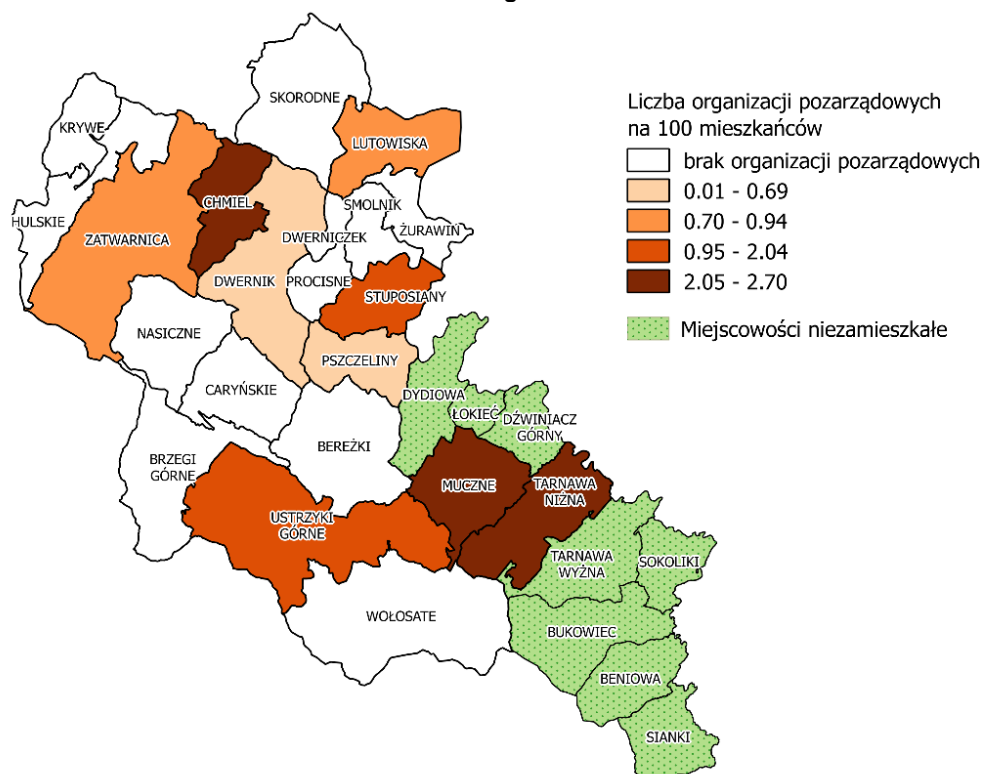
Na terenie gminy w 2016 r. działało 20 organizacji pozarządowych, co w przeliczeniu na 100 mieszkańców wynosiło 0,9 NGO. W 12 miejscowościach nie była zarejestrowana żadna organizacja pozarządowa. Najwyższa wartość wskaźnika została odnotowana w miejscowości Tarnawa Niżna (2,56).

Tabela 7. Liczba NGO na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.

Miejscowość	Liczba organizacji pozarządowych	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Bereżki	0	0,00
Brzegi Górne	0	0,00
Caryńskie	0	0,00
Chmiel	4	2,52
Dwerniczek	0	0,00
Dwernik	1	0,61
Hulskie	0	0,00
Krywe	0	0,00
Lutowiska	7	0,89
Muczne	1	2,70
Nasiczne	0	0,00
Procisne	0	0,00
Pszczeliny	1	0,69
Skorodne	0	0,00
Smolnik	0	0,00
Stuposiany	2	2,04
Tarnawa Niżna	1	2,56
Ustrzyki Górne	1	1,12
Wołosate	0	0,00
Zatwarnica	2	0,94
Żurawin	0	0,00
Gmina Lutowska	20	0,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowska

Rysunek 5. Liczba NGO na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowska

I.2. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

2.1. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

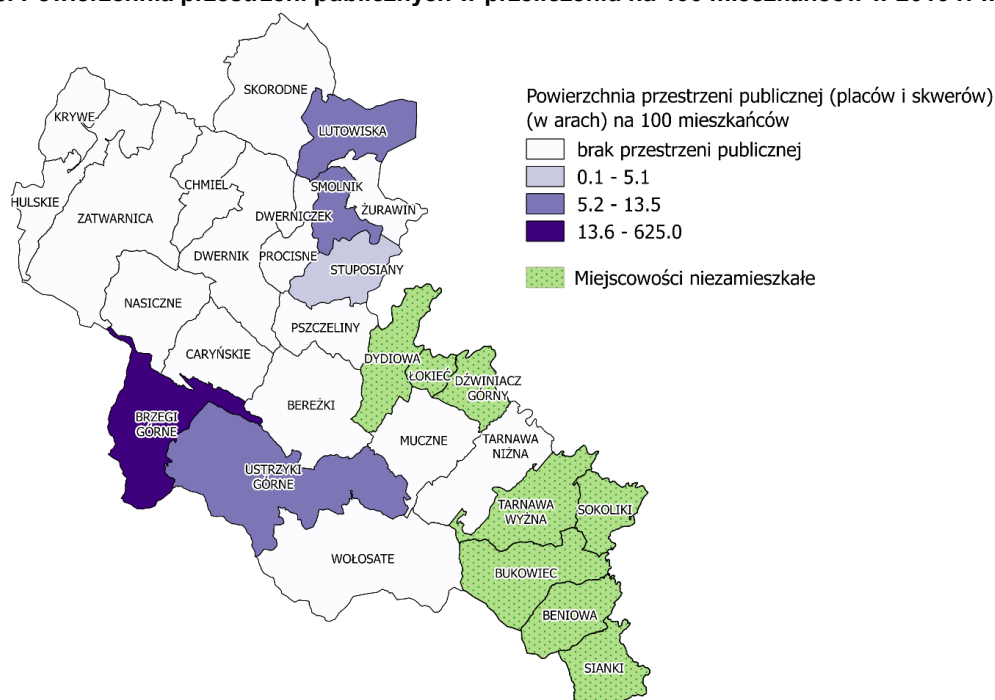
Łączna powierzchnia przestrzeni publicznych w gminie w 2016 r. wynosiła 189 arów w 5 miejscowościach. Ponad 100 arów zlokalizowanych było w miejscowości Lutowiska. W przeliczeniu na 100 mieszkańców największa wartość przestrzeni publicznych zlokalizowana była w miejscowości Brzegi Górne (625 a). Średnia wartość ww. wskaźnika dla gminy wynosiła 8,47 a.

Tabela 8. Powierzchnia przestrzeni publicznych ogółem i w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r. w gminie

Miejscowość	Pow. przestrzeni publicznych placów i skwerów itp. [a]	Pow. przestrzeni publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców [a]
Bereżki	0,00	0,00
Brzegi Górne	50,00	625,00
Caryńskie	0,00	0,00
Chmiel	0,00	0,00
Dwerniczek	0,00	0,00
Dwernik	0,00	0,00
Hulskie	0,00	0,00
Krywe	0,00	0,00
Lutowiska	102,00	13,03
Muczne	0,00	0,00
Nasiczne	0,00	0,00
Procisne	0,00	0,00
Pszczeliny	0,00	0,00
Skorodne	0,00	0,00
Smolnik	20,00	11,17
Stuposiany	5,00	5,10
Tarnawa Niżna	0,00	0,00
Ustrzyki Górne	12,00	13,48
Wołosate	0,00	0,00
Zatwarnica	0,00	0,00
Żurawin	0,00	0,00
Gmina Lutowiska	189,00	8,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

Rysunek 6. Powierzchnia przestrzeni publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r. w gminie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

2.2. Stan dróg w Gminie Lutowiska

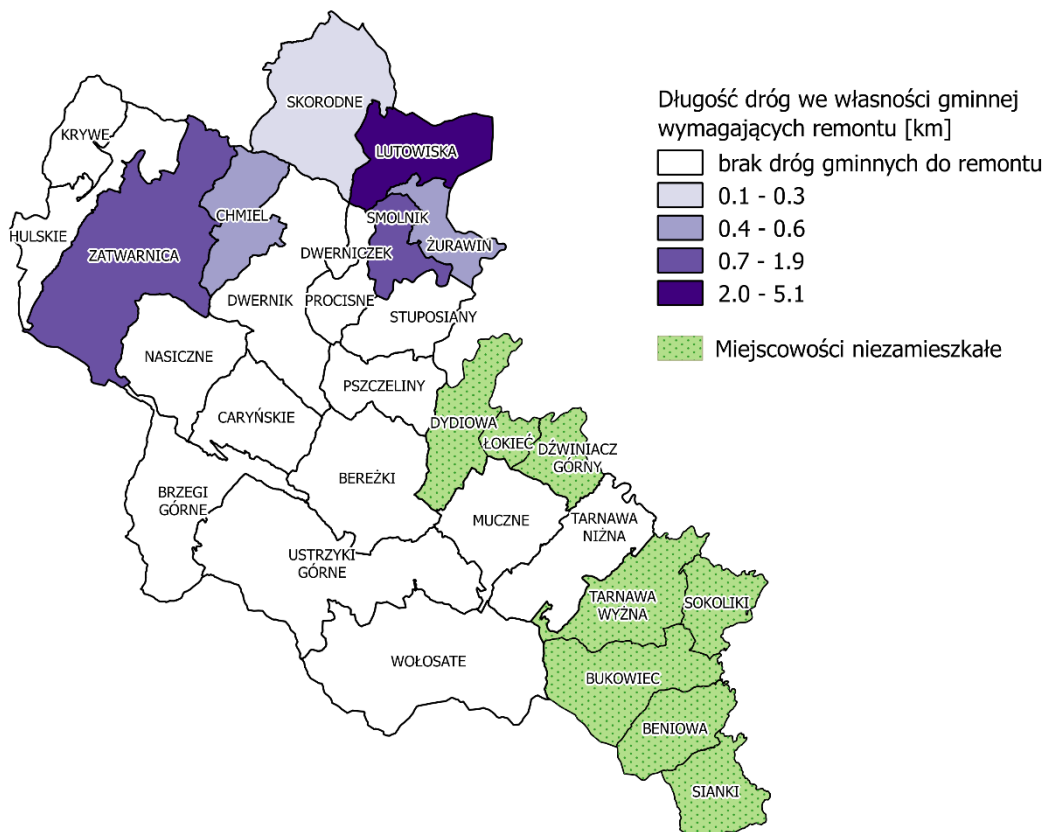
Na terenie gminy łączna długość dróg będących we własności samorządu, które wymagają remontu wynosiła w 2016 r. 9,5 km. Największy udział miały drogi gminne w miejscowości Lutowiska (5,1 km).

Tabela 9. Długość dróg we własności gminnej wymagających remontu w 2016 r.

Miejscowość	Długość dróg we własności gminnej wymagających remontu
Bereżki	0,0
Brzegi Górne	0,0
Caryńskie	0,0
Chmiel	0,6
Dwerniczek	0,0
Dwernik	0,0
Hulskie	0,0
Krywe	0,0
Lutowiska	5,1
Muczne	0,0
Nasiczne	0,0
Procisne	0,0
Pszczeliny	0,0
Skorodne	0,3
Smolnik	1,1
Stuposiany	0,0
Tarnawa Niżna	0,0
Ustrzyki Górne	0,0
Wołosate	0,0
Zatwarnica	1,9
Żurawin	0,5
Gmina Lutowiska	9,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

Rysunek 7. Długość dróg gminnych we własności gminnej wymagających remontu w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

I.3. STREFA GOSPODARCZA

3.1. Podmioty REGON

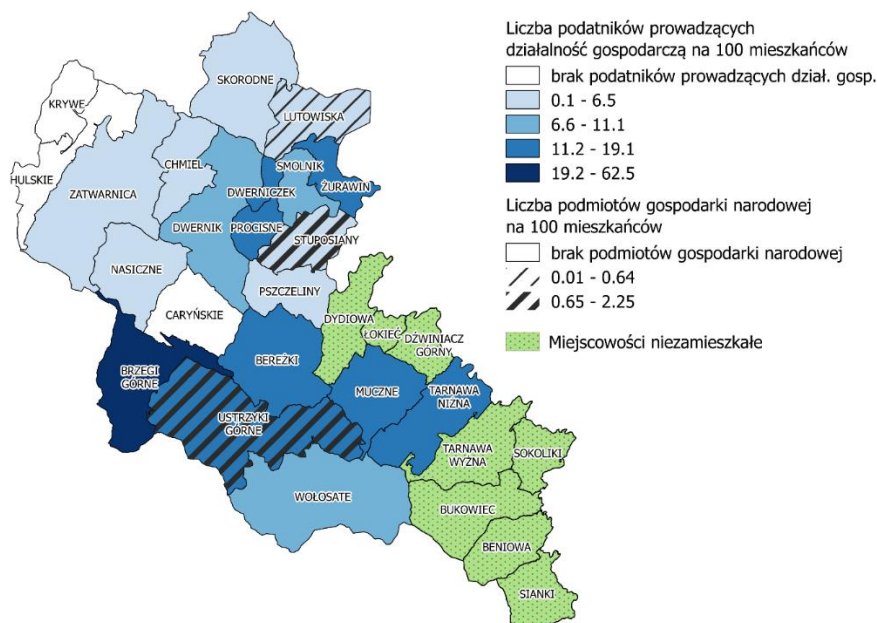
W 2016 r. na 100 mieszkańców przypadało 0,4 podmiotu gospodarki narodowej. Zlokalizowane one były w 3 miejscowościach (Lutowiska, Stuposiany oraz Ustrzyki Górne). Znacznie wyższą wartość przyjął wskaźnik dotyczący podatników prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców. Jego wartość dla gminy wynosiła 7,58. Najwyższa wartość wskaźnika została odnotowana w miejscowości Brzezi Górne (62,5). W trzech miejscowościach nie odnotowano, żadnego podatnika prowadzącego działalność gospodarczą, tymi miejscowościami były: Caryńskie, Hulskie oraz Krywe.

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej i podatników prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w 2016 r.

Miejscowość	Podmioty gospodarki narodowej na 100 mieszkańców	Podatnicy prowadzący działalność gospodarczą na 100 mieszkańców
Bereźki	0,00	16,22
Brzezi Górne	0,00	62,50
Caryńskie	0,00	0,00
Chmiel	0,00	6,29
Dwerniczek	0,00	11,11
Dwernik	0,00	8,59
Hulskie	0,00	0,00
Krywe	0,00	0,00
Lutowiska	0,64	5,87
Muczne	0,00	13,51
Nasiczne	0,00	6,45
Procisne	0,00	13,95
Pszczeliny	0,00	4,17
Skorodne	0,00	4,26
Smolnik	0,00	7,26
Stuposiany	2,04	4,08
Tarnawa Niżna	0,00	15,38
Ustrzyki Górne	2,25	19,10
Wołosate	0,00	8,51
Zatwarnica	0,00	5,66
Żurawin	0,00	18,18
Gmina Lutowiska	0,40	7,58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska i WUS w Rzeszowie

Rysunek 8. Liczba podmiotów gospodarki narodowej i podatników prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska i WUS w Rzeszowie

I.4. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

4.1. Azbest

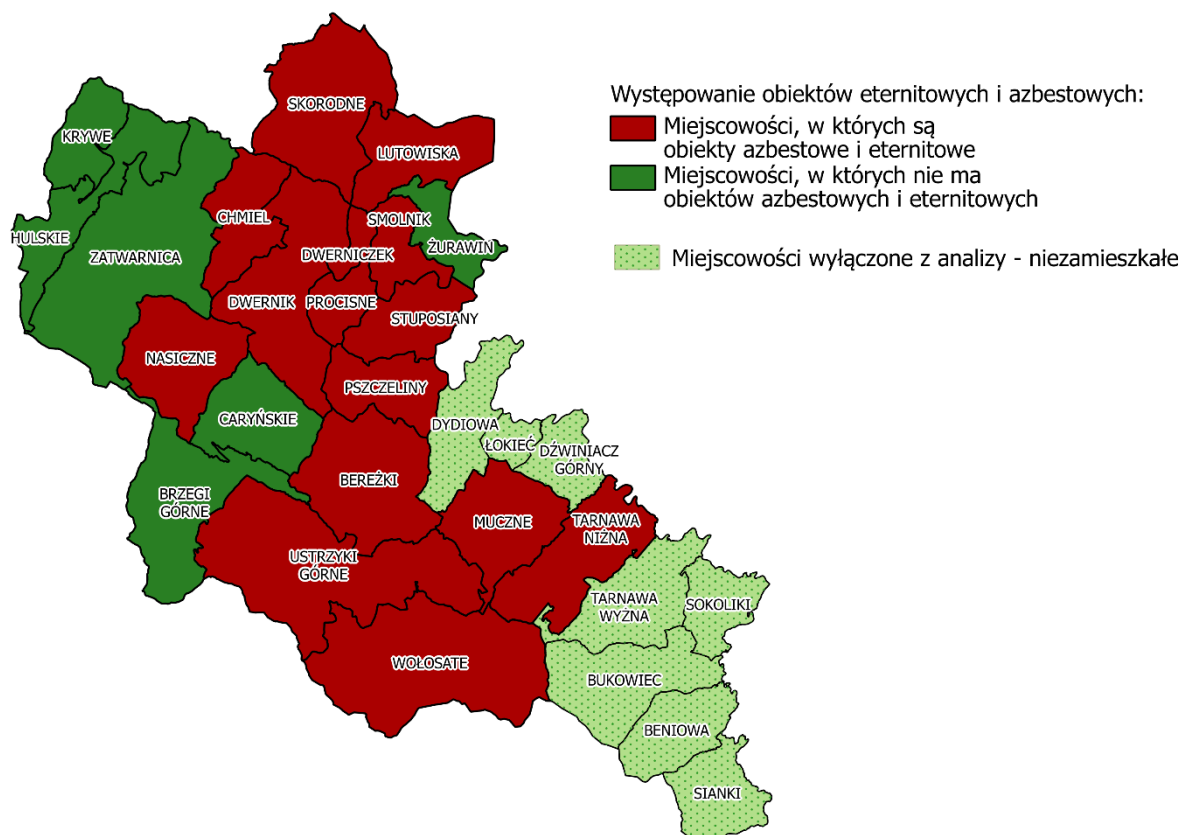
Na terenie gminy w 2016 r. w 14 z 21 miejscowości występowały pokrycia azbestowe/eternitowe.

Tabela 11. Występowanie azbestu/eternitu w 2016 r. na terenie gminy

	Występowanie azbestu/eternitu
Bereżki	tak
Brzegi Górne	nie
Caryńskie	nie
Chmiel	tak
Dwerniczek	tak
Dwernik	tak
Hulskie	nie
Krywe	nie
Lutowiska	tak
Muczne	tak
Nasiczne	tak
Procisne	tak
Pszczeliny	tak
Skorodne	tak
Smolnik	tak
Stuposiany	tak
Tarnawa Niżna	tak
Ustrzyki Górne	tak
Wołosate	tak
Zatwarnica	nie
Żurawin	nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

Rysunek 9. Występowanie azbestu/eternitu w 2016 r. na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lutowiska

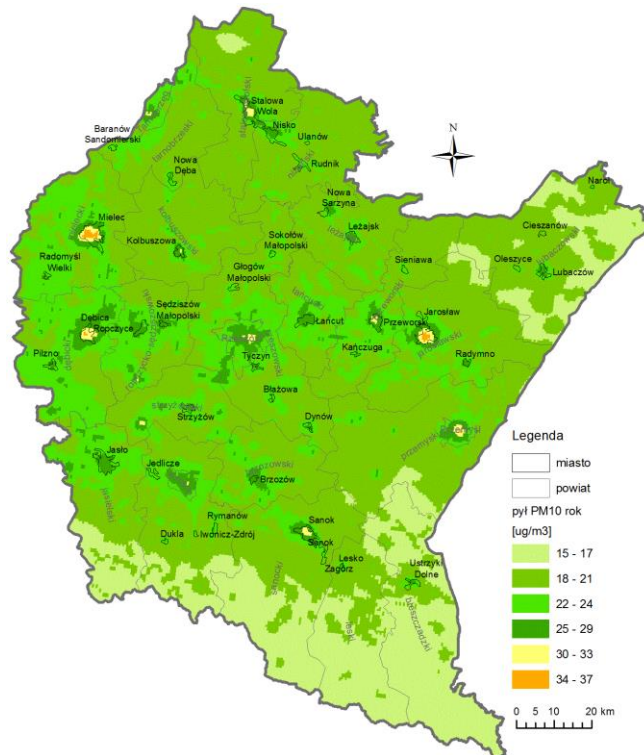

4.2. Stan i jakość powietrza

Na terenie gminy Lutowiska w 2016 r. średnioroczny poziom stężenia pyłem PM 10 był najniższy w całym województwie.

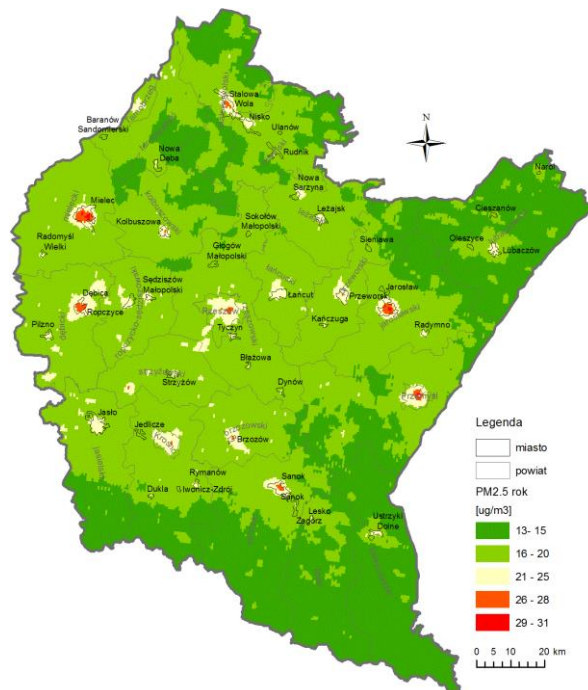
Rysunek 10. Średnioroczny rozkład pyłów PM 10 w województwie podkarpackim w 2016 r. - wyniki modelowania

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim. Raport za rok 2016

Na terenie gminy Lutowiska w 2016 r. średnioroczny poziom stężenia pyłem PM 2,5 był najniższy w całym województwie.

Rysunek 11. Średnioroczny rozkład pyłów PM 2,5 w województwie podkarpackim w 2016 r. - wyniki modelowania

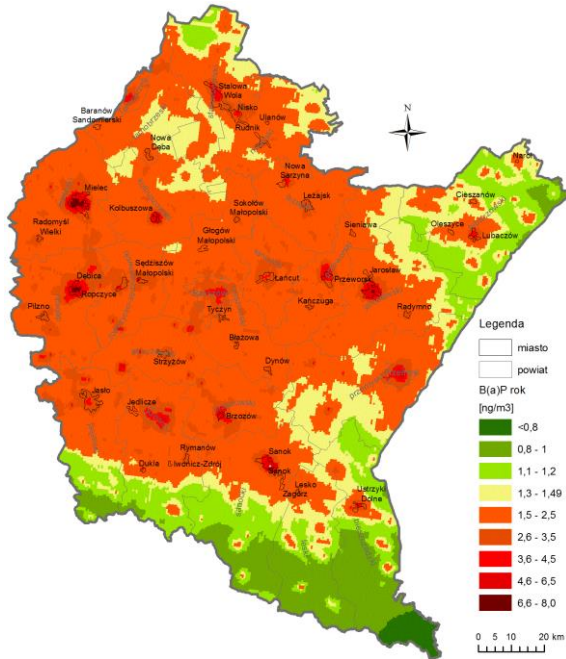

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim. Raport za rok 2016

Na terenie gminy Lutowiska w 2016 r. średnioroczny poziom stężenia pyłem Benzo(a)pirenem był najniższy w całym województwie.

Rysunek 12. Średnioroczny rozkład pyłów Benzo(a)piren w województwie podkarpackim w 2016 r. - wyniki modelowania

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim. Raport za rok 2016

I.5. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

5.1. Metodyka badania

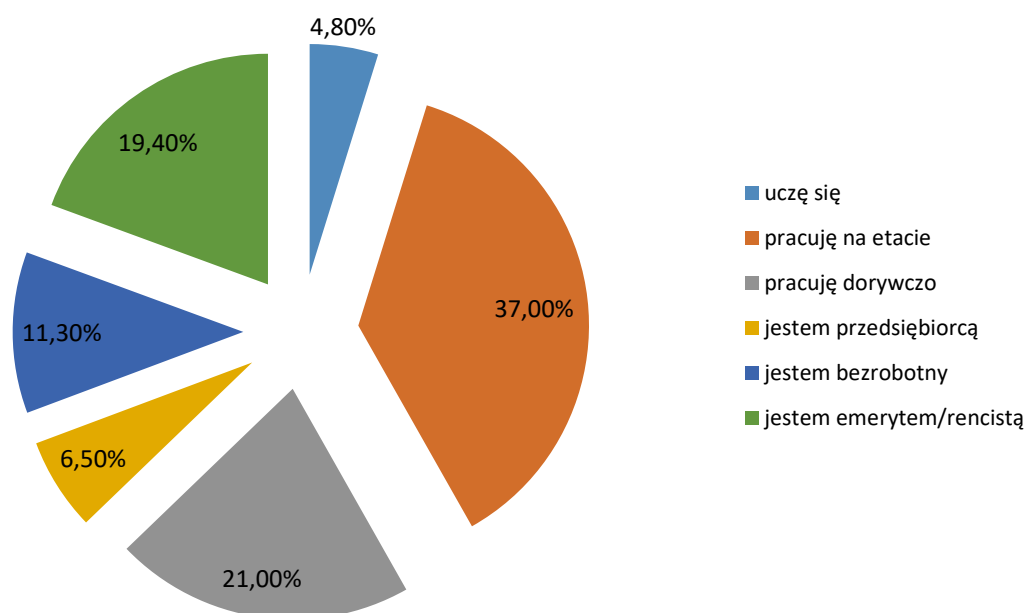
W dniach od 15 marca do 11 kwietnia 2017 roku przeprowadzone zostało badanie ankietowe w ramach projektu „Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lutowiska na lata 2017-2023”. Badanie było realizowane za pomocą papierowych kwestionariuszy do samodzielnego wypełniania oraz aplikacji na stronie internetowej Gminy.

Celem badania było poznanie opinii mieszkańców Gminy Lutowiska na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych obszarów gminy oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze.

5.2. Próba

W badaniu wzięły udział łącznie 63 osoby, wśród których przeważały kobiety (58%). Jeśli chodzi o wiek, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 45-64 lat (46,80%). Na kolejnych miejscach znalazły się osoby w przedziale wiekowym 25-44 lat (37,10%), osoby w wieku 65 i więcej stanowiły (8%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby poniżej 20 roku (1,60%).

Wykres 1. Status zawodowy respondentów

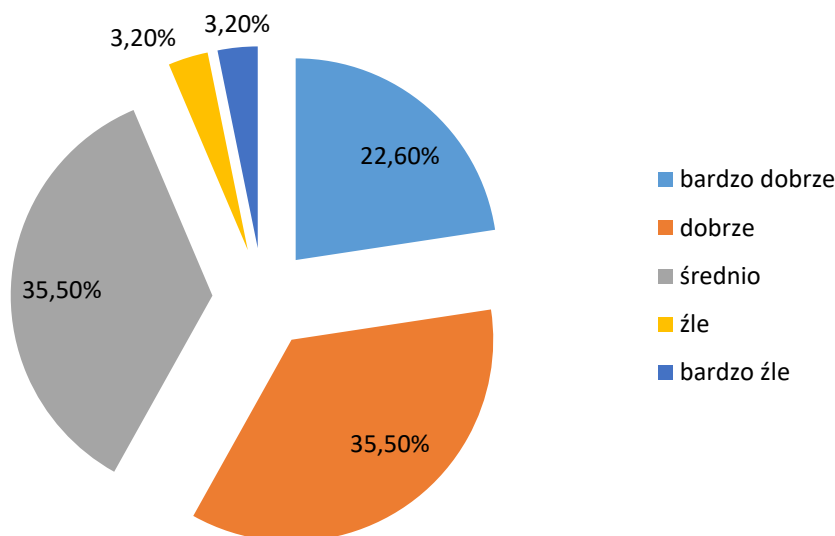
Źródło: Badanie ankietowe

5.3. Wyniki badania

Pierwsze pytanie w ankiecie dotyczyło ogólnej opinii mieszkańców na temat życia w gminie. Z odpowiedzi wyłania się w miarę optymistyczny obraz – dobrze odpowiedziało 35,50%, bardzo dobrze 22,60%, źle oraz bardzo źle po 3,20%.

Wykres 2. Ogólna ocena życia w gminie

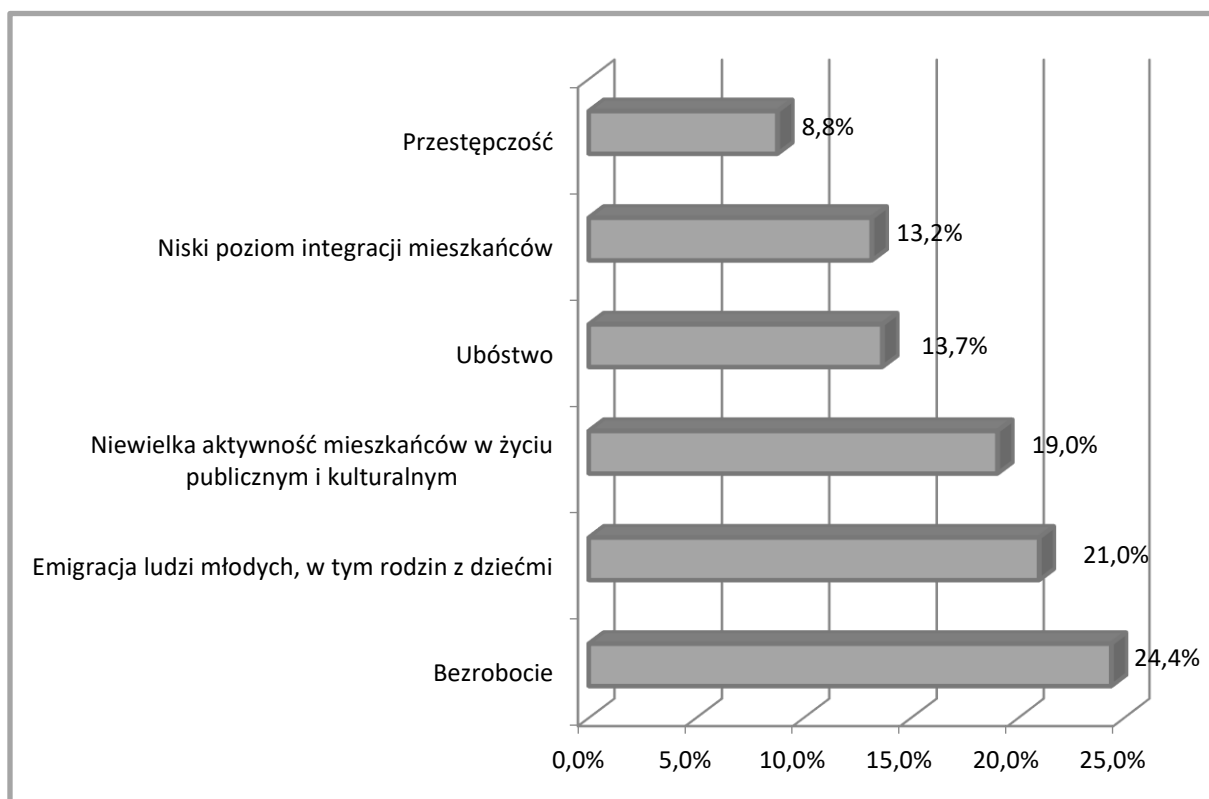

Źródło: Badanie ankietowe

Następnie kwestia ta została pogłębiona o wskazanie najważniejszych problemów społecznych, gospodarczych oraz problemów związanych ze środowiskiem naturalnym, zagospodarowaniem przestrzennym i stanem infrastruktury technicznej w Gminie Miejsce Piastowe.

W zakresie problemów społecznych Gminy Miejsce Piastowe, za najważniejsze problemy uznano bezrobocie (24,40%), emigrację ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi (21,00%), oraz niewielką aktywność mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym (19,00%).

Wykres 3. Wskazanie najpoważniejszych problemów społecznych Gminy Lutowiska

Źródło: Badanie ankietowe

Ankietowani najczęściej wskazywali miejscowość Lutowiska jako miejscowość o największym natężeniu problemów społecznych.

W zakresie problemów środowiskowych Gminy Lutowiska, za najważniejsze problemy uznano nieekologiczne zachowania wśród mieszkańców (30,32%), zanieczyszczenie gleb w tym dzięki wysypiska śmieci (19,35%) oraz zły stan zbiorników i cieków wodnych, zanieczyszczenie wody (18,71%).

PROBLEMY	liczba	%
Nieekologiczne zachowania wśród mieszkańców (niesprzątanie po zwierzętach, wywożenie śmieci do lasu, spalanie śmieci, inne)	47	30,32%
Zły stan zbiorników i cieków wodnych, zanieczyszczenie wody (np. staw, zalew, rzeki, inne)	29	18,71%
Zanieczyszczenie gleb w tym dzięki wysypiska śmieci	30	19,35%
Zanieczyszczenie powietrza	23	14,84%
Brak lub zły stan terenów zielonych (np. parków, skwerków, ogródków miejskich inne)	26	16,77%

Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie gdzie występują problemy środowiskowe ankietowani najczęściej odpowiadali, że problemy dotyczą całej gminy i trudno wskazać konkretną lokalizację.

W zakresie problemów gospodarczych Gminy Lutowiska, za najważniejsze problemy uznano małą przedsiębiorczość mieszkańców (22,35%), brak stałych miejsc pracy dostosowanych do profilu zawodowego mieszkańców (22,35%) oraz zbyt mała liczba lokali usługowych (20,11%).

Problemy	liczba	%
Mała przedsiębiorczość mieszkańców	40	22,35%
Słaba kondycja ekonomiczna istniejących przedsiębiorstw	32	17,88%
Brak wykwalifikowanych pracowników	31	17,32%
Brak stałych miejsc pracy dostosowanych do profilu zawodowego mieszkańców	40	22,35%
Zbyt mała liczba lokali usługowych	36	20,11%

Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie gdzie występują problemy gospodarcze ankietowani najczęściej wskazywali miejscowość Lutowiska.

W zakresie problemów przestrzenno-funkcjonalnych Gminy Lutowiska, za najważniejsze problemy uznano braki lub złą jakość infrastruktury technicznej (26,97%), zły stan, brak lub mała dostępność do infrastruktury społecznej (17,98%) oraz zły stan, brak lub mała dostępność do obiektów kulturalnych, miejsc spotkań dla mieszkańców (15,17%).

PROBLEMY	LICZBA	%
Braki lub zła jakość infrastruktury technicznej	48	26,97%
Zły stan, brak lub mała dostępność do infrastruktury społecznej	32	17,98%
Zły stan, brak lub mała dostępność do obiektów kulturalnych, miejsc spotkań dla mieszkańców	27	15,17%
Brak lub niewystarczający stopień zagospodarowania miejsc publicznie dostępnych	26	14,61%
Niedostosowanie miejsc publicznie dostępnych do potrzeb osób niepełnosprawnych	26	14,61%
Niedostosowanie miejsc publicznych dla rodziców z dzieckiem w wózku	19	10,67%

Źródło: Badanie ankietowe

W zakresie problemów technicznych budynków Gminy Lutowiska, za najważniejsze problemy uznano braki w wyposażeniu budynków w rozwiązania energooszczędne i proekologiczne (45,92%) oraz zły stan komunalnych budynków mieszkalnych (30,61%).

Problemy	liczba	%
Zły stan budynków publicznych	23	23,47%
Zły stan komunalnych budynków mieszkalnych	30	30,61%
Braki w wyposażeniu budynków w rozwiązania energooszczędne i proekologiczne	45	45,92%

Źródło: Badanie ankietowe

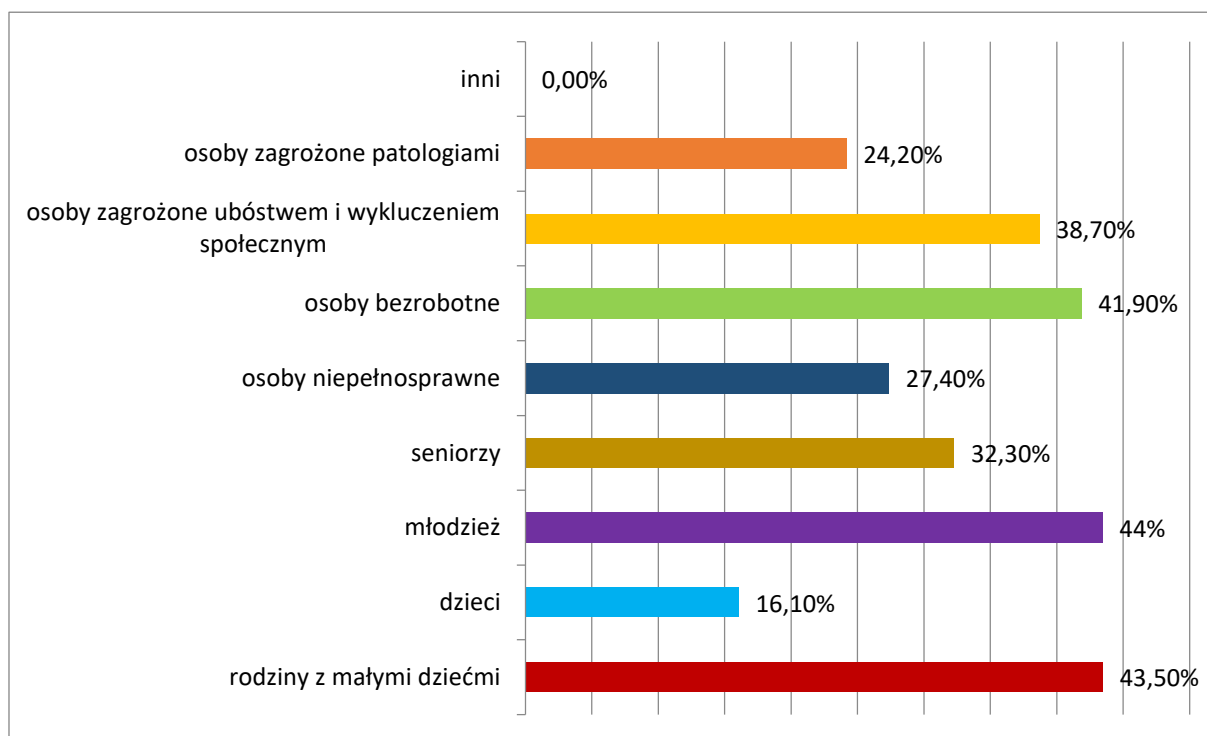
Ankietowani najczęściej jako lokalizację problemów technicznych w gminie wskazywali miejscowość Lutowiska.

Następnie poproszono ankietowanych o wskazanie tych grup społecznych, które ich zdaniem powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Miejsce Piastowe. Respondenci mogli wskazać więcej niż jedną grupę. W odpowiedziach wskazano przede wszystkim młodzież (44%) oraz na rodziny z dziećmi (43,50%). Na trzecim miejscu, znalazły się osoby bezrobotne (41,90%).

Wykres 4. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Miejsce Piastowe

Źródło: Badanie ankietowe

I.6. WYNIKI WARSZTATU DIAGNOSTYCZNEGO

W dniu 12.04.2017 r. odbył się warsztat diagnostyczny, którego celem była identyfikacja obszarów problemowych wraz ze wskazaniem głównych problemów jakie na nich występują.

W trakcie warsztatu uczestnikom warsztatów została przedstawiona tematyka rewitalizacji oraz zostały przedstawione podstawowe definicje. Następnym etapem warsztatu była prezentacja wstępnych wyników analizy diagnostycznej. Po prezentacji uczestnicy w grupach identyfikowali obszary problemowe.

Zdaniem uczestników warsztatu najpilniejszej interwencji rewitalizacyjnej wymaga miejscowość Lutowiska. W trakcie warsztatu w następnej części uczestnicy zidentyfikowali problemy na wyznaczonym terenie:

- ✓ w sferze społecznej:
 - - wysokie bezrobocie;
 - emigracja ludzi młodych;
 - niewielka aktywność społeczna i kulturalna;
 - brak mieszkań socjalnych;
 - zbyt mało mieszkań komunalnych;
 - ograniczona dostępność Punktu Rehabilitacji DPS Moczary – brak odpowiedniego lokalu;
 - ograniczona dostępność transportu publicznego;
 - słabo rozwinięta infrastruktura sportowa – brak zaplecza socjalnego przy obiektach sportowych;
 - brak infrastruktury kultury w niektórych miejscowościach (np. Smolnik, Dwernik, Nasiczne, Pszczeliny);
 - brak bankomatów w większości miejscowości.
- ✓ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej:
 - brak sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej (Skorodne, Chmiel, Dwernik, Nasiczne),

- zły stan techniczny istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej;
 - degradacja i słaba dostępność obiektów zabytkowych (ruiny Synagogi, kirkut w Lutowiskach);
 - zbyt mało atrakcji dla turystów w Lutowiskach;
 - niezagospodarowane komunalne przestrzenie publiczne w Lutowiskach;
 - brak ścieżki/chodnika doprowadzającego do punktu widokowego w Lutowiskach;
 - wysoka energochłonność części budynków wielorodzinnych w Lutowiskach oraz Smolniku, Stuposianach, Zatwarnicy i Pszczelinach;
 - słabe zagospodarowanie wokół budynków wielorodzinnych (w tym zbyt mało miejsc parkingowych, placów zabaw);
 - brak toalet publicznych w miejscach szczególnie uczęszczanych przez turystów;
 - zły stan dróg gminnych, powiatowych i wewnętrznych oraz wojewódzkich;
 - zbyt mało parkingów na terenie gminy;
 - brak terenów komunalnych w niektórych miejscowościach.
- ✓ w sferze technicznej:
- niezagospodarowany budynek b. Strażnicy WOP w Lutowiskach – zły stan techniczny;
 - złe warunki lokalowe Pogotowia Ratunkowego i Posterunku Policji;
 - niezagospodarowane obiekty po kotłowni osiedlowej (komunalna) i po rozlewni wód gazowanych (własność prywatna) w Lutowiskach i ich otoczenie;
 - potrzeba rozbudowy i unowocześnienia strzelnicy sportowej.
- ✓ w sferze gospodarczej:
- brak wsparcia infrastrukturalno-organizacyjnego dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność (np. inkubatora przedsiębiorczości);
 - niska przedsiębiorczość mieszkańców;
 - niewykorzystane zasoby wód mineralnych;
 - zbyt mała dostępność usług bytowych (mały popyt);
 - niewystarczająca oferta gastronomiczna;
 - brak oferty domowych kuchni;
 - zbyt mała sieć i słabo zagospodarowane, utrzymane szlaki turystyczne;
 - brak zimowej oferty turystyczno-rekreacyjnej w większości miejscowości gminy.
- ✓ w sferze środowiskowej:
- niskie wykorzystanie energii odnawialnej;
 - nieekologiczne zachowania wśród mieszkańców i turystów;
 - zanieczyszczenie środowiska odpadami stałymi – nielegalne wysypiska śmieci;
 - niska emisja – zanieczyszczenie powietrza w Lutowiskach;
 - duża ilość budynków z pokryciem eternitowym.

I.7. DELIMITACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I DO REWITALIZACJI

Przeprowadzona analiza pozwoliła na delimitację obszaru zdegradowanego w gminie Lutowiska. Zgodnie z założeniami instrukcji dotyczącej przygotowania programów rewitalizacji w województwie podkarpackim oraz Wytycznymi Ministra rozwoju obszar zdegradowany cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk o charakterze społecznym oraz dodatkowo gospodarczym lub przestrzenno-funkcyjnym lub technicznym lub środowiskowym. Na tej podstawie przyjęto, że łączna liczba wskaźników negatywnych musi wynosić co najmniej 11, z czego 8 musi być ze sfery społecznej. Zgodnie z przyjętymi założeniami jako obszar zdegradowany wskazano następujące miejscowości: Bereżki, Chmiel, Lutowiska, Nasiczne, Pszczeliny, Smolnik, Stuposiany. Łączna powierzchnia obszaru zdegradowanego wynosi: 20,88% powierzchni gminy, co stanowi 99,36 km², a liczba ludności stanowiła w 2016 r. wynosiła 1462, co stanowił 65,5% populacji całej gminy.

Tabela 12. Podsumowanie wskaźników niekorzystnych względem średniej dla gminy

Miejscowość	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcyjna i techniczna	Sfera środowiskowa	Suma
Bereżki	9	1	0	1	11
Brzezi Górne	6	1	1	0	8
Caryńskie	1	2	0	0	3
Chmiel	9	2	0	1	12

Dwerniczek	2	1	0	1	4
Dwernik	4	1	0	1	6
Hulskie	1	2	0	0	3
Krywe	1	2	0	0	3
Lutowiska	13	1	1	1	16
Muczne	3	1	0	1	5
Nasiczne	10	2	0	1	13
Procisne	3	1	0	1	5
Pszczeliny	8	2	0	1	11
Skorodne	3	2	0	1	6
Smolnik	16	2	1	1	20
Stuposiany	9	1	0	1	11
Tarnawa Niżna	2	1	0	1	4
Ustrzyki Górne	8	0	1	1	10
Wołosate	8	1	0	1	10
Zatwarnica	3	2	0	0	5
Żurawin	1	1	0	0	2

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 5. Obszar zdegradowany

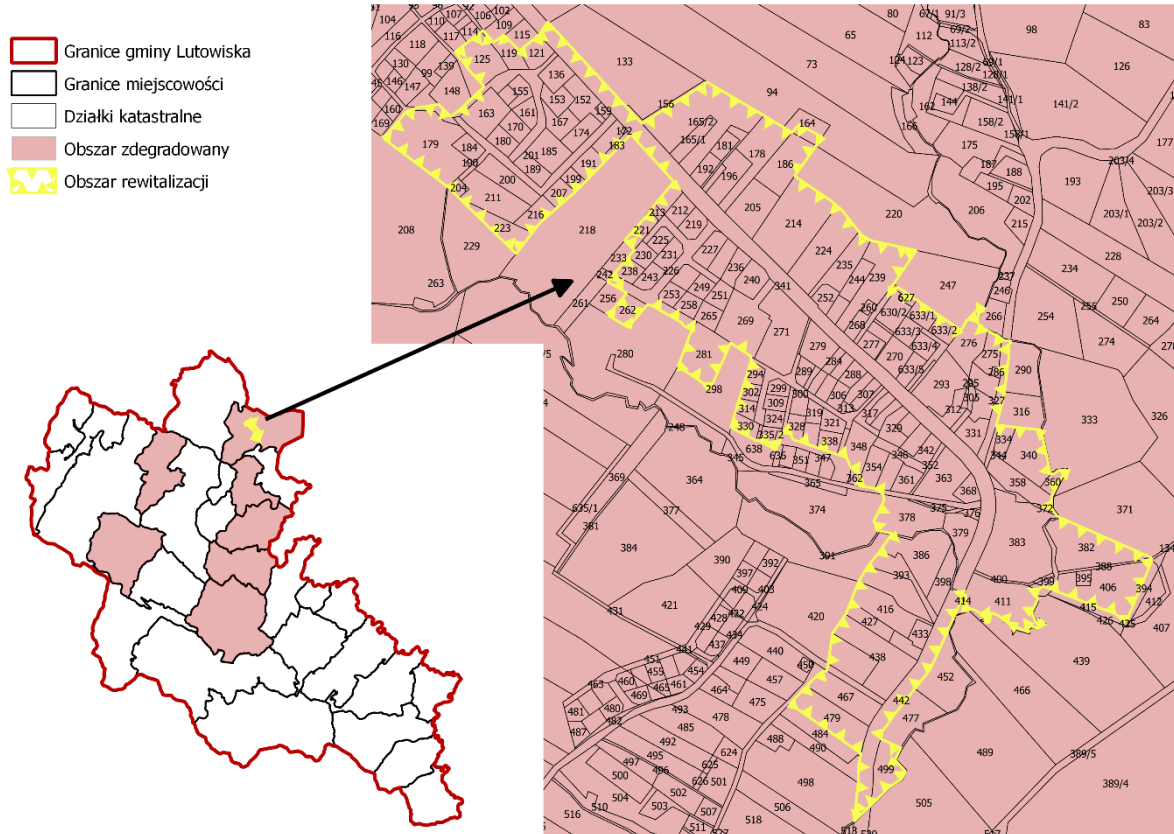
Źródło: Opracowanie własne Delimitacja obszaru zdegradowanego

DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI

Z uwagi na to, że obszar rewitalizacji zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju z dn. 2 sierpnia 2016 r. nie może obejmować więcej niż 30% ludności a jego powierzchnia nie może być większa niż 20% powierzchni całej gminy niezbędne było zawężenie jego granic. Gmina Lutowiska to mała gmina wiejska o rozproszonej zabudowie. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach waha się od 2 osób do 783. Jako obszar rewitalizacji wyodrębniono przysiółek Głębokie w miejscowości Lutowiska. Łączna liczba ludności obszar rewitalizacji wynosi 25,33% ludności gminy (565 osób), powierzchnia obszaru zdegradowanego to 0,43% powierzchni obszaru gminy (2,05 km² przy pow. całej gminy 475,79 km²).

Rysunek 16. Obszar rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

WSKAŹNIKI REFERENCYJNE

Zgodnie instrukcją, wyznaczony obszar rewitalizacji powinien charakteryzować się gorszymi wskaźnikami od zawartych w instrukcji wartości referencyjnych obliczonych dla województwa podkarpackiego. Należało wykazać, że wyznaczony obszar rewitalizacji zgodnie z Wytocznymi Ministra charakteryzuje się minimum 4 wskaźnikami z kategorii: Demografia, Rynek pracy, Pomoc społeczna, Edukacja, Podmioty gospodarcze, Bezpieczeństwo publiczne, Uwarunkowania przestrzenne, Integracja społeczna, Ochrona środowiska, których wartości są niższe niż od wartości referencyjnych dla województwa podkarpackiego, przy czym maksymalnie jest to 1 wskaźnik z każdej kategorii.

Poniższa tabela przedstawia zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego. Obszar rewitalizacji w Lutowiskach spełnia warunek posiadania minimum 4 wskaźników (maksymalnie po 1 wskaźniku z każdej kategorii) gorszych niż wartości referencyjnych dla województwa podkarpackiego w następujących kategoriach: integracja społeczna, ochrona środowiska, edukacja i uwarunkowania przestrzenne. Obszar rewitalizacji kwalifikuje się zatem do wsparcia w ramach RPO WP 2014-2020.

Tabela 13. Ze zestawienie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego

Wyszczególnienie	Kategoria: integracja społeczna	Kategoria: ochrona środowiska	Kategoria: edukacja	Kategoria: Uwarunkowania przestrzenne
	Frekwencja w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego: rady gminy, na terenie województwa podkarpackiego	Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej	Wyniki egzaminów 6-klasisty	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych
Obszar rewitalizacji	50,35% (2014 rok)	0% (2014 rok)	50,35% (2015 rok)	78,18% (2011 rok)
Wskaźnik referencyjny				
Województwo Podkarpackie	50,87% (2014 rok)	72,5% (2014 rok)	67,7% (2015 rok)	76,36% (2011 rok)

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku analizy danych wskaźnikowych oraz badań społecznych i jakościowych na wyznaczonym obszarze zidentyfikowano ostatecznie następujące problemy.

Tabela 14. Zidentyfikowane problemy na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji

Sfera	Zidentyfikowane problemy
Społeczna	<ul style="list-style-type: none"> - wysokie bezrobocie, w szczególności długotrwałe; - duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej; - niewystarczająca oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją; - emigracja ludzi młodych; - niski poziom integracji społecznej; - niewielka aktywność społeczna i kulturalna; - słabe wyniki egzaminów uczniów kończących szkołę podstawową.
Przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczona dostępność Punktu Rehabilitacji DPS Moczary – brak odpowiedniego lokalu; - zły stan techniczny istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej; - brak sieci gazowej; - zły stan dróg gminnych i wewnętrznych, powiatowych oraz wojewódzkich; - barki w oświetleniu dróg gminnych i wewnętrznych; - niezagospodarowane lub zaniedbane komunalne przestrzenie publiczne w Lutowiskach; - degradacja i słaba dostępność obiektów zabytkowych (ruiny Synagogi, kirkut w Lutowiskach); - brak ścieżki/chodnika doprowadzającego do punktu widokowego w Lutowiskach; - słabe zagospodarowanie wokół budynków wielorodzinnych (w tym zbyt mało miejsc parkingowych, placów zabaw); - słabo rozwinięta infrastruktura sportowa, w tym brak zaplecza socjalnego; - brak mieszkań socjalnych/kryzysowych; - niezagospodarowany budynek b. Strażnicy WOP w Lutowiskach – zły stan techniczny; - niezagospodarowane obiekty po kotłowni osiedlowej (komunalna) i po rozlewni wód gazowanych (własność prywatna) w Lutowiskach i ich otoczenie; - złe warunki lokalowe Pogotowia Ratunkowego i Posterunku Policji; - wysoka energochłonność części budynków wielorodzinnych w Lutowiskach; - wysoka energochłonność budynków użyteczności publicznej (np. budynek Urzędu Gminy).
Środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> - niskie wykorzystanie energii odnawialnej;

	<ul style="list-style-type: none"> - nieekologiczne zachowania wśród mieszkańców i turystów; - duża ilość budynków z pokryciem eternitowym.
Gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> - niska przedsiębiorczość mieszkańców; - brak wsparcia infrastrukturalno-organizacyjnego dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność (np. inkubatora przedsiębiorczości); - nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny.

Źródło: Opracowanie własne

W związku z tym, iż na obszar rewitalizacji powinien również charakteryzować się potencjałami, w procesie pracy dokonano ich identyfikacji. Zidentyfikowane potencjały znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 15. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji

Zidentyfikowane potencjały:	
+	bardzo atrakcyjnie położenie geograficzne – unikalna atrakcyjność turystyczna;
+	unikalne walory krajobrazowe i przyrodnicze;
+	rozwijająca się lokalna branża turystyczna;
+	istniejąca baza sportowo-rekreacyjna;
+	funkcjonowanie organizacji pozarządowych oferujących różne formy rekreacji i wypoczynku;
+	możliwość adaptacji części niewykorzystanych obiektów komunalnych i prywatnych na cele społeczne;
+	czyste środowisko naturalne;
+	lokalizacja BdPN na terenie gminy;
+	utrzymujący się atrakcyjny wizerunek Bieszczadów jako miejsca rekreacji i wypoczynku;
+	bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne;
+	możliwość uprawiania różnych form turystyki zarówno popularnej, jak i kwalifikowanej;
+	potencjał do dalszego rozwoju rękodziela i rzemiosła artystycznego - istniejący potencjał ludzki o unikalnych uzdolnieniach np. artystycznych.
+	przestrzenie publiczne do zagospodarowania i udostępnienia;
+	aktywna kadra pedagogiczna.

Źródło: Opracowanie własne

I.8. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

Osiągnięcie wizji będzie możliwe jeżeli gmina sprostą większości zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych nastąpiła w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, w tym badania społeczne ilościowe i jakościowe oraz przeprowadzoną wizję lokalną.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:

✓ **w sferze społecznej:**

- + aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych;
- + rozwijanie postaw przedsiębiorczych;
- + rozwinięta oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją (np. seniorów, osób niepełnosprawnych);
- + podwyższenie poziomu integracji społecznej;
- + zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej;
- + poprawa wyników z nauki uczniów w szkole podstawowej.

✓ **w sferze przestrzenno-funkcjonalnej:**

- + poprawa dostępności usług Punktu Rehabilitacji DPS Moczary;
- + modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej w Lutowiskach;
- + zagospodarowanie komunalnych przestrzeni publicznych w Lutowiskach;
- + restauracja i udostępnienie turystyczne obiektów zabytkowych;
- + budowa ścieżki/chodnika doprowadzającego do punktu widokowego w Lutowiskach;
- + rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej;
- + modernizacja dróg przebiegających przez Lutowiska;
- + budowa oświetlenia dróg gminnych i wewnętrznych;

✓ **w sferze technicznej:**

- + pozyskiwanie lokali i udostępnianie mieszkań socjalnych/kryzysowych;
- + zagospodarowanie budynku b. Strażnicy WOP w Lutowiskach na nowe funkcje społeczne;

- + zagospodarowanie na nowe funkcje społeczne obiektów po kotłowni osiedlowej i po rozlewni wód gazowanych w Lutowiskach wraz z ich otoczenia;
 - + poprawa warunków lokalowych Pogotowia Ratunkowego i Posterunku Policji;
 - + modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej.
- ✓ **w sferze gospodarczej:**
- + rozwój przedsiębiorczości mieszkańców;
 - + organizacja wsparcia infrastrukturalno-organizacyjnego dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność (np. inkubatora przedsiębiorczości);
 - + wzrost dochodów z turystyki.
- ✓ **w sferze środowiskowej:**
- + zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej;
 - + ograniczenie nieekologicznych zachowań wśród mieszkańców i turystów;
 - + systematyczne usuwanie elementów budynków z eternitu.

II. OPIS POWIĄZAŃ LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY, W TYM STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY, STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ORAZ STRATEGIĄ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Lokalny Program Rewitalizacji to jeden z podstawowych programów operacyjnych gminy. Planowane działania w ramach LPR powinny wpisywać się w rozwojową politykę prowadzoną przez Gminę oraz wizję, która przedstawia pożądany efekt całego procesu. Jednocześnie planowane działania rewitalizacyjne powinny być spójne z założeniami głównych dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących w gminie.

Strategia Rozwoju Gminy Lutowiska do roku 2026

Strategia Rozwoju Gminy Lutowiska do roku 2026 to jeden z podstawowych dokumentów planowania rozwoju gminy. Planowanie i wdrażanie strategii daje szansę świadomego wpływania na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne. Pozwoli to na zarządzanie rozwojem w kolejnych kadencjach i ponad występującymi w środowisku lokalnym naturalnymi konfliktami interesów. W zadaniach realizacyjnych do grupy celów strategicznych Strategia wskazuje podejmowanie działań w zakresie ochrony i rewitalizacji dziedzictwa kulturowego, w tym zabezpieczanie, renowację, restaurację obiektów zabytkowych i historycznych oraz podejmowanie działań w zakresie ochrony i rewitalizacji oraz udostępniania dziedzictwa przyrodniczego jako potencjału turystyki przyrodniczej.

Strategia Rozwoju Gminy Lutowiska do roku 2026 wskazuje na kluczowe potrzeby i oczekiwania mieszkańców, dlatego też spójność LPR z tym dokumentem jest niezwykle ważna.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lutowiska na lata 2017-2023 w sposób szczególny wpisuje się w następujące cele wyznaczone w Strategii:

Cel strategiczny nr 1: Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców.

- Cel operacyjny 1.1. Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców, szczególnie rodzin i osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem
- Cel operacyjny 1.2. Zapewnione schronienie dla rodzin i osób w sytuacjach kryzysowych
- Cel operacyjny 1.11. Zapewniona opieka dla seniorów
- Cel operacyjny 1.12. Poprawa dostępności specjalistycznej oferty edukacyjnej, sportowej i kulturalnej dla mieszkańców i turystów

Cel strategiczny nr 2: Poprawa poziomu rozwoju zasobów technicznych

- Cel operacyjny 2.1 Poprawa stanu technicznego budynków komunalnych

Cel strategiczny nr 3: Poprawa ładu przestrzennego gminy

- Cel operacyjny 3.1 Poprawa wizerunku architektonicznego i estetyki przestrzeni publicznych w centrach miejscowości

Cel strategiczny nr 4: Rozwinięta, atrakcyjna oferta kulturalna wykorzystująca lokalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

- Cel operacyjny 4.2. Atrakcyjna oferta kulturalna

Cel strategiczny nr 5: Rozwój społeczno-gospodarczy z zachowaniem wartości dziedzictwa przyrodniczego

- Cel operacyjny 5.3. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii

Cel strategiczny nr 7: Wyższy poziom wykorzystania potencjału gospodarczego gminy przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju

- Cel operacyjny 7.2. Wysoka atrakcyjność i konkurencyjność oferty turystycznej gminy
- Cel operacyjny 7.3. Efektywna promocja turystyczno-gospodarcza gminy

Strategia rozwiązywania Problemów społecznych dla Gminy Lutowiska na lata 2016-2021

Strategia została przyjęta Uchwałą Nr XXII/110/2016 Rady Gminy Lutowiska z dnia 29 grudnia 2016r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Lutowiska wskazuje istotne kwestie społeczne, z jakimi zmagają się mieszkańcy, a także wytycza: cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych oraz zajmuje się tworzeniem mechanizmów wzmacniających efektywność dokonywanych zmian.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lutowiska na lata 2017-2023 w sposób szczególny wpisuje się w następujące cele wyznaczone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Lutowiska na lata 2016-2021.:

Cel strategiczny: Zintegrowany system pomocy społecznej

Kierunki działań:

- Rozwijanie form wsparcia i pomocy na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych,
- Zapewnienie dostępu do usług edukacyjnych adresowanych do osób starszych,
- Promowanie twórczości artystycznej osób starszych i niepełnosprawnych.

Cel strategiczny: Tworzenie warunków sprzyjających umacnianiu instytucji rodziny

Kierunki działań:

- Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie oferty zajęć sportowych, kulturalnych itp.,
- Organizacja rodzinnych zawodów sportowych z wykorzystaniem bazy rekreacyjnej i sportowej.

Cel strategiczny: Tworzenie warunków dla rozwoju kapitału kulturowego oraz edukacyjnego

Kierunki działań:

- Zapewnienie dostępu dla mieszkańców gminy do oferty kulturalnej oraz edukacyjnej.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lutowiska

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lutowiska to jeden z podstawowych dokumentów planowania rozwoju gminy. Dokument ten został przyjęty uchwałą Rady Gminy Nr **XXVI/145/2013** z dnia 8 maja 2013 roku. Dokument ten, nie jest aktem prawa miejscowego, tylko opracowaniem kierunkowym, stanowiącym wyraz polityki przestrzennej władz samorządowych gminy. Studium jest aktem wewnętrznym gminy wiążącym władze oraz podporządkowane jej organy i jednostki, w podejmowanych decyzjach w zakresie działań dotyczących polityki przestrzennej na terenie gminy.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lutowiska ustala m.in. kierunki działań: restrukturyzacja (przekształcenie) i / lub modernizacja terenów zdegradowanych z priorytetem dla realizacji funkcji wskazanych dla terenów funkcjonalnych. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lutowiska wskazuje na kluczowe potrzeby i oczekiwania mieszkańców, dlatego też spójność LPR z tym dokumentem jest niezwykle ważna.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lutowiska na lata 2017-2023 w sposób szczególny wpisuje się w następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego wyznaczone w Studium:

- ochrona dziedzictwa kulturowego, służącą utrwalaniu tożsamości jednostek osadniczych gminy oraz utrzymaniu ich jako głównych elementów struktury przestrzennej;
- podniesienie standardów istniejącej zabudowy miejscowości poprzez uporządkowanie ich struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz zapewnienie kształtowania przestrzeni publicznych.

III. OPIS WIZJI STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Wizja przedstawia pożądaną obraz rzeczywistości, który ma być osiągnięty poprzez realizację działań zapisanych w LPR. Jest ona opisem wizerunku obszaru rewitalizacji w przyszłości, przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja jest możliwie szczegółową „fotografią” stanu i sytuacji obszaru rewitalizacji w 2023 roku. Jest to koncepcja, która powinna być motywująca, sformułowana w sposób pozytywny, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań. Jest ukierunkowana prognostycznie, tak więc wskazuje generalny kierunek jej rozwoju.

Podsumowując, wizja stanowi wzorzec określający stan i tożsamość obszaru rewitalizacji po realizacji zapisów LPR.

Wizja obszaru rewitalizacji w Gminie Lutowiska to:

Lutowiska to wspólnota aktywna społecznie, kulturalnie i gospodarczo, to centrum społeczno-gospodarcze Bieszczadów, przyciągające warunkami infrastrukturalnymi i naturalnymi oraz swoją ofertą społeczną i turystyczną mieszkańców, turystów i przedsiębiorców.

Przedstawiona Wizja odnosi się do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odpowiada na problemy opisane w diagnozie oraz wskazane w pogłębionej analizie obszaru rewitalizacji. Jest odpowiedzią na to, jak mieszkańcy chcieliby widzieć Gminę po przeprowadzonych działaniach rewitalizacyjnych. Kluczowym zagadnieniem jest zniwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.

IV. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

Wizja przedstawia pożądany stan obszarów rewitalizacji w przyszłości. Aby jego osiągnięcie było możliwe konieczne jest wyznaczenie celów rewitalizacji, które będą kierunkowały podejmowane działania. Poniżej prezentowana jest zakładana struktura rezultatów LPR.

Rysunek 1. Struktura rezultatów LPR

Cel nadrzędny rewitalizacji:

Poprawa warunków przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych w obszarze rewitalizacji celem stworzenia atrakcyjnego miejsca do życia i pracy dla społeczności zintegrowanej, aktywnej społecznie, kulturalnie i zawodowo.

Wyznaczony cel nadrzędny kierunkuje proces wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Wynika on ze zidentyfikowanych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych i ma przyczynić się do odnowy oraz ożywienia podobszarów rewitalizacji. Powinien być on realizowany wspólnie z wszystkimi interesariuszami LPR.

Interesariuszami LPR zgodnie z Ustawą o rewitalizacji są:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze (np. wspólnoty mieszkaniowe),
- inni mieszkańcy Gminy Lutowiska,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej.

Cele rewitalizacji wskazują na rezultaty o kluczowym znaczeniu oraz długiej perspektywie czasowej. Ukierunkowują działania, których zadaniem jest wyprowadzanie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, a w rezultacie poprawy jego sytuacji, co w konsekwencji przekłada się na całą gminę. Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele operacyjne i przypisane im kierunki działań.

Cele operacyjne wskazują na sposób osiągnięcia celów strategicznych w zakresie przedsięwzięć właściwych dla wychodzenia z sytuacji kryzysowej obszaru rewitalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne odnoszą się do zidentyfikowanych na etapie diagnozy i jej pogłębienia problemów oraz potencjałów obszarów rewitalizacji. Skupiają się na priorytetach rewitalizacji, jakimi jest

poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez zintegrowane działania w podsystemach: społecznym, przestrzenno-funkcjonalnym i gospodarczym.

Cele wyznaczone w poszczególnych podsystemach zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 16. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach

Podsystem	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Społeczny	1. Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	1.1. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa
		1.2. Zapewniona szeroka oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją - wysoki poziom integracji społecznej
		1.3. Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej
		1.4. Poprawa wyników uczniów w szkole podstawowej
Przestrzenno-funkcjonalny i techniczny	2. Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	2.1. Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych
		2.2. Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna
Środowiskowy	3. Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego	3.1. Usuwanie przyczyn zagrożenia dla środowiska naturalnego i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
Gospodarczy	4. Wzrost aktywności gospodarczej	4.1. Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
		4.2. Rozwinięta różnorodna, unikalna oferta turystyczna

Źródło: Opracowanie własne

W Lokalnym Programie Rewitalizacji zostały wyznaczone 4 cele strategiczne w czterech podsystemach. Wyznaczone cele skupiają się na niwelowaniu zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych oraz wzmacnianiu istniejących potencjałów.

Podsystem społeczny

Aspekt społeczny jest priorytetowy w procesie prowadzenia rewitalizacji, dlatego też niezwykle ważne jest jego uwzględnienie we wszystkich wyznaczonych celach, które będą służyły osiągnięciu sformułowanej wizji obszaru po przeprowadzonym procesie rewitalizacji. Sformułowana wizja zakłada aktywizację społeczno-kulturalną oraz zawodową mieszkańców oraz poprawę efektów nauczania w szkole podstawowej co będzie służyło wzrostowi poziomu kapitału ludzkiego w przyszłości. Ważnym aspektem poruszonym w wizji jest oferta społeczna, usług społecznych jakże ważnych dla jakości życia.

Tabela 17. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1

Cel strategiczny 1.: Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	
Cel operacyjny 1.1.: Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa	
Kierunki działań	1.1.1. Aktywne wspieranie osób wykluczonych w powrocie na rynek pracy
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> - wysokie bezrobocie, w szczególności długotrwałe; - duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej; - niewystarczająca oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją; - emigracja ludzi młodych; - niski poziom integracji społecznej;
Powiązanie z potencjałami	- rozwijająca się lokalna branża turystyczna;

Cel strategiczny 1.: Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	
	<ul style="list-style-type: none"> - utrzymujący się atrakcyjny wizerunek Bieszczadów jako miejsca rekreacji i wypoczynku; - potencjał do dalszego rozwoju rękodzieła i rzemiosła artystycznego - istniejący potencjał ludzki o unikalnych uzdolnieniach np. artystycznych.
Cel operacyjny 1.2.: Zapewniona szeroka oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją - wysoki poziom integracji społecznej	
Kierunki działań	1.2.1. Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych marginalizacją 1.2.2. Aktywizacja seniorów 1.2.3. Udostępnianie mieszkań kryzysowych
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	- niski poziom integracji społecznej;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> - funkcjonowanie organizacji pozarządowych oferujących różne formy rekreacji i wypoczynku; - możliwość adaptacji części niewykorzystanych obiektów komunalnych i prywatnych na cele społeczne; - potencjał do dalszego rozwoju rękodzieła i rzemiosła artystycznego - istniejący potencjał ludzki o unikalnych uzdolnieniach np. artystycznych. - przestrzeń publiczną do zagospodarowania i udostępnienia.
Cel operacyjny 1.3.: Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej	
Kierunki działań	1.3.1. Systematyczne rozszerzanie oferty kulturalnej 1.3.2. Propagowanie postaw obywatelskich 1.3.3. Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	- niewielka aktywność społeczna i kulturalna;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> - funkcjonowanie organizacji pozarządowych oferujących różne formy rekreacji i wypoczynku; - możliwość adaptacji części niewykorzystanych obiektów komunalnych i prywatnych na cele społeczne; - bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne; - potencjał do dalszego rozwoju rękodzieła i rzemiosła artystycznego - istniejący potencjał ludzki o unikalnych uzdolnieniach np. artystycznych.
Cel operacyjny 1.4.: Poprawa wyników uczniów w szkole podstawowej	
Kierunki działań	1.4.1. Organizacja zajęć doskonalących proces uczenia się
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	- słabe wyniki egzaminów uczniów kończących szkołę podstawową.

Cel strategiczny 1.: Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna

Powiązanie z potencjałami

- aktywna kadra pedagogiczna.

Źródło: Opracowanie własne

Podsystem przestrzenno-funkcyjny i techniczny

Realizacja celów i działań w podsystemie przestrzenno-funkcyjnym przyczyni się do uporządkowania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, rozwoju infrastruktury technicznej, społecznej oraz kulturowo-turystycznej poprzez zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów i przestrzeni. Elementy te będą sprzyjały rozwojowi gospodarstwu i łącznie będą wpływały na podniesienie jakości życia mieszkańców.

Tabela 18. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2

Cel strategiczny 2.: Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcyjna i techniczna

Cel operacyjny 2.1.: Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych

Kierunki działań	2.1.1. Zagospodarowywanie i udostępnianie przestrzeni publicznych i obiektów zabytkowych 2.1.2. Budowa infrastruktury dostępowej do miejsc atrakcyjnych turystycznie 2.1.3. Modernizowanie dróg i budowa oświetlenia 2.1.4. Modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> – zły stan techniczny istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej; – zły stan dróg gminnych i wewnętrznych, powiatowych oraz wojewódzkich; – barki w oświetleniu dróg gminnych i wewnętrznych; – niezagospodarowane lub zaniedbane komunalne przestrzenie publiczne w Lutowiskach; – degradacja i słaba dostępność obiektów zabytkowych (ruiny Synagogi, kirkut w Lutowiskach); – brak ścieżki/chodnika doprowadzającego do punktu widokowego w Lutowiskach.
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> – bardzo atrakcyjnie położenie geograficzne – unikalna atrakcyjność turystyczna; – unikalne walory krajobrazowe i przyrodnicze; – czyste środowisko naturalne; – bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne; – przestrzenie publiczne do zagospodarowania i udostępnienia.

Cel operacyjny 2.2.: Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna

Kierunki działań	2.2.1. Zagospodarowywanie nieużytkowanych obiektów na cele społeczne, kulturalne, edukacyjne i turystyczne 2.2.2. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej
------------------	---

<p>Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczona dostępność Punktu Rehabilitacji DPS Moczary – brak odpowiedniego lokalu; - słabo rozwinięta infrastruktura sportowa, w tym brak zaplecza socjalnego; - brak mieszkań socjalnych/kryzysowych; - niezagospodarowany budynek b. Strażnicy WOP w Lutowiskach – zły stan techniczny; - niezagospodarowane obiekty po kotłowni osiedlowej (komunalna) i po rozlewni wód gazowanych (własność prywatna) w Lutowiskach i ich otoczenie; - złe warunki lokalowe Pogotowia Ratunkowego i Posterunku Policji; - wysoka energochłonność budynków użyteczności publicznej (np. budynek Urzędu Gminy).
<p>Powiązanie z potencjałami</p>	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość adaptacji części niewykorzystanych obiektów komunalnych i prywatnych na cele społeczne; - bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne.

Źródło: Opracowanie własne

Podsystem środowiskowy

Realizacja celów w podsystemie środowiskowym przyczyni się do utrzymania wysokiej atrakcyjności turystycznej obszaru, a wraz z inwestycjami infrastrukturalnymi przyczyni się wzrostu przychodów z turystyki. To wpłynie na poprawę warunków materialnych i jakość życia mieszkańców.

Tabela 19. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3

<p>Cel strategiczny 3.: Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego</p>	
<p>Cel operacyjny 3.1.: Usuwanie przyczyn zagrożenia dla środowiska naturalnego i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p>	
<p>Kierunki działań</p>	<p>3.1.1. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej 3.1.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców 3.1.3. Usuwanie eternitu z pokryć dachowych</p>
<p>Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - niskie wykorzystanie energii odnawialnej; - nieekologiczne zachowania wśród mieszkańców i turystów; - duża ilość budynków z pokryciem eternitowym.
<p>Powiązanie z potencjałami</p>	<ul style="list-style-type: none"> - unikalne walory krajobrazowe i przyrodnicze; - czyste środowisko naturalne; - lokalizacja BdPN na terenie gminy.

Źródło: Opracowanie własne

Podsystem gospodarczy

Realizacja celów w podsystemie gospodarczym przyczyni się do ożywienia ekonomicznego, a także na całym rewitalizowanym obszarze. Poprawa warunków materialnych mieszkańców obszaru przyczyni się z kolei do poprawy ich warunków socjalno-bytowych. Jednocześnie realizacja działań w podsystemie

gospodarczym będzie miała wpływ na integrację wśród mieszkańców oraz ich zrzeszanie się w formalne i nieformalne grupy społeczne.

Tabela 20. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 4

Cel strategiczny 4.: Wzrost aktywności gospodarczej	
Cel operacyjny 4.1.: Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców	
Kierunki działań	4.1.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych 4.1.2. Wspieranie osób rozpoczynających działalność
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> – niska przedsiębiorczość mieszkańców; – brak wsparcia infrastrukturalno-organizacyjnego dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność (np. inkubatora przedsiębiorczości).
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> – bardzo atrakcyjnie położenie geograficzne – unikalna atrakcyjność turystyczna; – rozwijająca się lokalna branża turystyczna; – istniejąca baza sportowo-rekreacyjna; – funkcjonowanie organizacji pozarządowych oferujących różne formy rekreacji i wypoczynku; – utrzymujący się atrakcyjny wizerunek Bieszczadów jako miejsca rekreacji i wypoczynku; – bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne; – potencjał do dalszego rozwoju rękodzieła i rzemiosła artystycznego - istniejący potencjał ludzki o unikalnych uzdolnieniach np. artystycznych.
Cel operacyjny 4.2.: Rozwinięta różnorodna, unikalna oferta turystyczna	
Kierunki działań	4.2.1. Udostępnianie miejsc atrakcyjnych turystycznie poprzez działania infrastrukturalne
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> – nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny.
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> – bardzo atrakcyjnie położenie geograficzne – unikalna atrakcyjność turystyczna; – rozwijająca się lokalna branża turystyczna; – istniejąca baza sportowo-rekreacyjna; – funkcjonowanie organizacji pozarządowych oferujących różne formy rekreacji i wypoczynku; – utrzymujący się atrakcyjny wizerunek Bieszczadów jako miejsca rekreacji i wypoczynku; – bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne; – potencjał do dalszego rozwoju rękodzieła i rzemiosła artystycznego - istniejący potencjał ludzki o unikalnych uzdolnieniach np. artystycznych.

Źródło: Opracowanie własne

V. OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych został przeprowadzony w dniach od 24 kwietnia do 10 maja 2017 r. metodą uspołecznioną, co oznacza że każdy interesariusz procesu rewitalizacji mógł przedstawić swój pomysł na działania rewitalizacyjne. Wypełnione karty można było złożyć w Urzędzie Gminy w Lutowiskach, drogą elektroniczną – wysyłając formularz mailem.

Łącznie zostało złożonych 10 kart.

V.1. OPIS PLANOWANYCH PODSTAWOWYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja celów możliwa będzie przede wszystkim poprzez wdrożenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze społecznym, a także przestrzenno-funkcyjnym i gospodarczym. Lokalny Program Rewitalizacji zakłada realizację 5 podstawowych przedsięwzięć, które przyczynią się w dużej mierze do zniwelowania negatywnych zjawisk społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz dodatkowo przyczynią się do uporządkowania ładu przestrzennego i ożywienia gospodarczego. Realizacja przedsięwzięć zwiększy poziom integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej, zwiększy ich aktywność społeczną i zawodową, a także zwiększy poziom odpowiedzialności za dbałość o przestrzeń publiczną oraz za podejmowane przedsięwzięcia.

Tabela 21. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1

Tytuł	Renowacja i zabezpieczenie ruin zabytkowej synagogi w Lutowiskach oraz utworzenie infrastruktury poprawiającej udostępnienie obiektu dla odwiedzających
Lokalizacja	Ruiny synagogi żydowskiej w Lutowiskach – działka nr 276
Podmiot realizujący	Gmina Lutowiska
Potencjalni partnerzy	Fundacja Bieszczadzka
Powiązanie z problemami	<p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wysokie bezrobocie, w szczególności długotrwałe; <p>W sferze funkcjonalno-technicznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – degradacja i słaba dostępność obiektów zabytkowych (ruiny Synagogi, kirkut w Lutowiskach). <p>W sferze gospodarczej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niska przedsiębiorczość mieszkańców; – nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny.
Opis przedsięwzięcia	<p>Działania, które będą podejmowane w ramach przedsięwzięcia obejmują:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przeprowadzenie prac archeologicznych wokół synagogi i szczegółowych badań naukowych dotyczących tego obiektu 2) opracowanie wyników badań 3) opracowanie i wydanie publikacji popularno-naukowej nt. synagogi 4) renowacja zachowanych ruin (fragmentów murów) synagogi 5) wykonanie planu zagospodarowania przestrzeni (w tym zieleni) wokół synagogi, 6) budowa ciągu komunikacyjnego do obiektu na działkach nr 305, 295 i 291 7) utworzenie infrastruktury turystycznej wokół synagogi <ol style="list-style-type: none"> a) metalowa lub drewniana platforma wokół obiektu (ze schodami i podjazdami dla osób niepełnosprawnych) pozwalająca na swobodny dostęp – zwiedzanie obiektu z każdej strony b) zadaszenie nad ruinami c) wyposażenie wnętrza w plenerową infrastrukturę edukacyjną – ławki, tablice d) oświetlenie obiektu e) ogrodzenie obiektu nawiązujące do okresu jego powstania f) system monitoringu (kamery) g) punkt z widokiem na część Lutowisk w kierunku kirkutu (cmentarza żydowskiego) z wiatą, ławkami

	<p>h) mini amfiteatr – umożliwiające organizację kameralnych koncertów, spektakli i spotkań, które nie będą sprzeczne z sacrum tego miejsca</p> <p>i) zadaszony mini wiata z pojemnikami/koszami do segregacji odpadów,</p> <p>8) zasadzenie roślin (krzewy, drzewa, byliny) – zgodnie z planem zagospodarowania przestrzeni</p> <p>9) Akcja informacyjno-promocyjna.</p> <p>Projekt realizuje cel rewitalizacji: Cel strategiczny 1: Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna Cel operacyjny 1.1.: Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa Cel strategiczny 2: Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna Cel operacyjny 2.1: Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych Cel strategiczny 4: Wzrost aktywności gospodarczej Cel operacyjny 4.1: Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców Cel operacyjny 4.2: Rozwinięta różnorodna, unikalna oferta turystyczna</p>
Beneficjenci przedsięwzięcia	Gmina Lutowiska, Fundacja Bieszczadzka, mieszkańcy gminy, turyści odwiedzający gminę.
Szacunkowe ramy finansowe	350 000 zł
Okres realizacji	III kwartał 2018 roku - IV kwartał 2019 roku
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Lutowiska i Fundacji Bieszczadzkiej.
Sposób oceny i miary	Rejestr osób odwiedzających obiekt.
Rezultaty	Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 500 osób/rok
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4 - Wsparcie dla osób bezrobotnych w zakresie powrotu na rynek pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 22. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2

Tytuł	Rewitalizacja obiektu byłej strażnicy WOP w Lutowiskach na cele społeczne
Lokalizacja	Lokalizacja inwestycji: Lutowiska działki ewidencyjne nr 629 i 630
Podmiot realizujący	Gmina Lutowiska
Potencjalni partnerzy	Nie dotyczy
Powiązanie z problemami	<p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej, <p>W sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ograniczona dostępność Punktu Rehabilitacji DPS Moczary – brak odpowiedniego lokalu – brak mieszkań socjalnych/kryzysowych – złe warunki lokalowe Pogotowia Ratunkowego i Posterunku Policji. <p>W sferze środowiskowej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niskie wykorzystanie energii odnawialnej.
Opis przedsięwzięcia	<p>Przedsięwzięcie będzie realizowane w nieużytkowanym obiekcie po byłą strażnicę WOP.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia planowana jest rozbiórka poddasza i drewnianego stropu oraz przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku celem przeznaczenia go na cele społeczne oraz bezpieczeństwa mieszkańców.</p> <p>W obiekcie planuje się utworzyć i wyposażyć punkt rehabilitacji ruchowej, placówkę policji i ratownictwa medycznego, pomieszczenia na działalność prywatną na rzecz mieszkańców oraz komunalne mieszkania kryzysowe.</p> <p>W ramach zagospodarowania terenu utworzony będzie ogólnodostępny parking z elementami urządzeń do rekreacji ruchowej (zewnętrzna siłownia) i przeprowadzona zostanie przebudowa drogi dojazdowej do budynku.</p>

	<p>Przewiduje się, że obiekt będzie ogrzewany paliwem ekologicznym (olej opałowy bądź gaz bezprzewodowy) przy zastosowaniu pomp ciepła, baterii słonecznych i ogniw fotowoltaicznych.</p> <p>Teren przedsięwzięcia będzie monitorowany.</p> <p>Projekt realizuje cel rewitalizacji:</p> <p>Cel strategiczny 1: Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna Cel operacyjny 1.1 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa</p> <p>Cel strategiczny 2: Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna Cel operacyjny 2.2: Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna</p> <p>Cel strategiczny 3: Utrzymanie wysokie czystości środowiska naturalnego Cel operacyjny 3.1: Usuwanie przyczyn zagrożenia dla środowiska naturalnego i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p>
Beneficjenci przedsięwzięcia	Gmina Lutowska, mieszkańcy gminy
Szacunkowe ramy finansowe	3 500 000,00PLN
Okres realizacji	III kwartał 2018 roku - IV kwartał 2019 roku
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Lutowska.
Sposób oceny i miary	Liczba zawartych umów najmu; Rejestr osób korzystających z obiektu.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba użytkowników obiektu – os., - Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w obiekcie objętym projektem – szt. - Liczba osób mieszkającym w obiekcie objętym projektem – os. - Liczba instytucji zlokalizowanych w obiekcie objętym zakresem projektu – szt.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4 - Wsparcie dla osób bezrobotnych w zakresie powrotu na rynek pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 23. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 3

Tytuł	Moja pasja – darem dla innych
Lokalizacja	Urząd Gminy Lutowska Zespół Szkół w Lutowiskach Gminny Ośrodek kultury w Lutowiskach
Podmiot realizujący	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lutowiskach
Potencjalni partnerzy	Urząd Gminy Lutowska Zespół Szkół w Lutowiskach Gminny Ośrodek kultury w Lutowiskach
Powiązanie z problemami	<p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją; - niski poziom integracji społecznej; - niewielka aktywność społeczna i kulturalna.
Opis przedsięwzięcia	<p>W ramach projektu zostaną przeprowadzone szkolenia dla seniorów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - warsztaty Rozwój Integralny, - warsztaty Artystyczne – „Dziel się Pasją” - cykl warsztatów dla dzieci i młodzieży z Zespołu Szkół – lekcje z seniorami, - warsztaty psychologiczne „pomysł na dobra życie”, - przeprowadzenie konkursu artystycznego dla dzieci i młodzieży na temat pasji ich babć i dziadków, - upowszechnienie pasji seniorów przez młodzież na stronie internetowej Gminy Lutowska, - warsztaty z dietetykiem „Wiem co jem”, - rozstrzygnięcie konkursu plastycznego na Konferencji podsumowującej projekt. <p>Projekt realizuje cel rewitalizacji:</p> <p>Cel strategiczny 1: Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna</p>

	Cel operacyjny 1.2: Zapewniona szeroka oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją - wysoki poziom integracji społecznej Cel operacyjny 1.3: Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej.
Beneficjenci przedsięwzięcia	Gminny Ośrodek kultury w Lutowiskach, mieszkańcy gminy, seniorzy oraz dzieci i młodzież w wieku szkolnym.
Szacunkowe ramy finansowe	50 000,00PLN
Okres realizacji	Styczeń 2019 r. - Październik 2019 r.
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VIII, Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych. Budżet Gminy Lutowiska
Sposób oceny i miary	Lista obecności uczestników projektu
Rezultaty	Liczba osób biorących udział w szkoleniu – 30 os.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 24. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 4

Tytuł	Wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy
Lokalizacja	Lutowiska – Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury
Podmiot realizujący	Gmina Lutowiska, GOPS w Lutowiskach
Potencjalni partnerzy	Powiatowy Urząd Pracy w Ustrzykach Dolnych
Powiązanie z problemami	<p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wysokie bezrobocie, w szczególności długotrwałe; – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej; – niewystarczająca oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją; – emigracja ludzi młodych; – niski poziom integracji społecznej. <p>W sferze gospodarczej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niska przedsiębiorczość mieszkańców; – brak wsparcia infrastrukturalno-organizacyjnego dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność (np. inkubatora przedsiębiorczości).
Opis przedsięwzięcia	<p>Na obszarze rewitalizacji głównym problemem będącym przyczyną wykluczenia społecznego jest bezrobocie. Na wykluczenie społeczne narażone są przede wszystkim osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, osoby w trudnej sytuacji materialnej.</p> <p>W projekcie zaplanowano udzielenie wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia.</p> <p>W ramach tego wsparcia zaplanowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizację spotkań i szkoleń dla wykluczonych osób ze wskazaniem kierunku powrotu na rynek pracy, – organizacja kursów zawodowych; – prowadzenie spotkań z udziałem wykwalifikowanych osób takich jak np.: <ul style="list-style-type: none"> – psycholog; – osoby, które zwalczyły problem bezrobocia; – osoby, które zwalczyły problem alkoholizmu; – prowadzenie spotkań z udziałem przedsiębiorców poszukujących pracowników; – organizacja staży i praktyk zawodowych dostosowanych do potencjału pracownika i miejsca jego zamieszkania. <p>Celem projektu jest ułatwienie osobom bezrobotnym powrotu na rynek pracy.</p> <p>Przedsięwzięcie realizuje następujące cele LPR Gminy Lutowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa. ✓ Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców.
Beneficjenci przedsięwzięcia	<p>Mieszkańcy obszaru rewitalizacji - Lutowisk - osoby bezrobotne, bierne zawodowo oraz poszukujące pracy w wieku powyżej 29 roku życia należące, do jednej z grup:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ osoby od 50 roku życia, ✓ osoby długotrwałe bezrobotne.

Tytuł	Wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy
Szacunkowe ramy finansowe	150 000,00 zł
Okres realizacji	I-IV kwartał 2020
Potencjalne źródła finansowania	Działanie 7.1 – Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy - projekty konkursowe. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych spotkań - 8 - Liczba zorganizowanych kursów zawodowych - 3 - Liczba zorganizowanych staży i praktyk - 10 - Liczba uczestników projektu - 15 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem - 5 - Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem - 10
Sposób oceny i miary	<ul style="list-style-type: none"> - Listy obecności - Umowy o staże i praktyki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 25. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 5

Tytuł	Aktywizacja uczniów w zakresie umiejętności uczenia się
Lokalizacja	Lutowiska – Zespół Szkół w Lutowiskach
Podmiot realizujący	Gmina Lutowiska
Potencjalni partnerzy	-
Powiązanie z problemami	W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: <ul style="list-style-type: none"> - słabe wyniki egzaminów uczniów kończących szkołę podstawową.
Opis przedsięwzięcia	Projekt przewiduje realizację dwóch form rozwijających uzdolnienia uczniów, w tym zdolności składające się na umiejętność uczenia się tj. pamięć, logiczne i strategiczne myślenie, zdolność do koncentracji uwagi oraz umiejętność planowania. Prowadzone będą zajęcia szachowe oraz zajęcia w zakresie gier strategicznych.
Beneficjenci przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> - uczniowie szkoły podstawowej z Lutowisk
Szacunkowe ramy finansowe	100 000,00 zł
Okres realizacji	I kwartał – IV kwartał 2020
Potencjalne źródła finansowania	Działanie 9.2 – Poprawa jakości kształcenia ogólnego. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy.
Rezultaty	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu - 25
Sposób oceny i miary	Listy obecności na zajęciach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Przedstawione powyżej przedsięwzięcia zostały ocenione merytorycznie i przyjęte jako spójny i powiązany pakiet przedsięwzięć podstawowych (bez wyodrębnienia przedsięwzięć uzupełniających). Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

V.2. OPIS PLANOWANYCH UZUPEŁNIAJĄCYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Poza przedsięwzięciami głównymi planowana jest również realizacja przedsięwzięć uzupełniających. W ich realizacji zostanie uwzględniony szeroki aspekt partnerstwa z innymi podmiotami. Na etapie LPR nie są znane ich ramy finansowe oraz zakres organizacyjno-techniczny. Głównym założeniem przedsięwzięć uzupełniających będzie aktywizacja mieszkańców, a także wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej. Jednocześnie planowane działania przyczynią się do zwiększenia poziomu integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej.

Utworzenie nowych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych stworzy możliwości do organizacji imprez i wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym. Jednocześnie zwiększą się możliwości spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne. W związku z tym planowane do realizacji następujące przedsięwzięcia uzupełniające:

Lp.	Nazwa zadania	Powiązany cel strategiczny z LPR	Powiązany cel operacyjny z LPR	Okres realizacji
1.	Usuwanie eternitu z pokryć dachowych	✓ Utrzymanie wysokie czystości środowiska naturalnego	✓ Usuwanie przyczyn zagrożenia dla środowiska naturalnego i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	2017-2023
2.	Rewitalizacja terenu po rozbiórce i przeniesieniu cerkwi - kontynuacja projektu Trzy kultury – makiety cerkwi i obiektów sakralnych z terenu Gminy Lutowiska	✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	✓ Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych ✓ Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna	2018-2019
3.	Oświetlenie dróg wewnętrznych w Lutowiskach	✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	✓ Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych	2018
4.	Remont nawierzchni placów przy budynku administracyjnym w Lutowiskach	✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	✓ Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych	2018-2019
5.	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Lutowiskach	✓ Utrzymanie wysokie czystości środowiska naturalnego	✓ Usuwanie przyczyn zagrożenia dla środowiska naturalnego i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	2019
6.	Opracowanie dokumentacji i budowa drogi wewnętrznej osiedlowej (za przystankiem autobusowym)	✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	✓ Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych	2019
7.	Przebudowa drogi wewnętrznej do obiektów sportowo rekreacyjnych	✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	✓ Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych	2019
8.	Budowa chodnika/ścieżki dojścia do punktu widokowego	✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	✓ Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna	2020
9.	Budowa kompleksu socjalno-sportowego; – zaplecza socjalnego i szatni sportowych przy boiskach sportowych, – budowa kortu tenisowego, – przystosowanie terenu do imprez plenerowych cyklicznych tj. „Targi Końskie”, „Dzień Żubra”, „W krainie Wilka”, – budowa boisk do piłki siatkowej i koszykowej	✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	✓ Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna	2020

10.	Zagospodarowanie nieużytkowanego budynku po rozlewni wód gazowanych w Lutowiskach na ośrodek kulturalno-wystawowo-szkoleniowy	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna ✓ Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna ✓ Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej 	2021
11.	Przebudowa pomieszczeń kina i termomodernizacja budynku administracyjnego	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna ✓ Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna ✓ Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej 	2022
12.	Zagospodarowanie budynku po b. kotłowni na osiedlu mieszkalnym byłych pracowników Igloopolu na cele społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna ✓ Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna ✓ Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej 	2023

VI. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Niezwykle ważnym aspektem rewitalizacji jest zaplanowanie mechanizmów integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wdrożenie tego elementu będzie opierało się o następujące zasady:

- Kompleksowości,
- Komplementarności przestrzennej,
- Komplementarności problemowej,
- Komplementarności międzyokresowej,
- Komplementarności proceduralno-instytucjonalnej,
- Komplementarności źródeł finansowania,
- Koncentracji.

Rysunek 13. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych

1. Zasada kompleksowości – co oznacza, że w Programie rewitalizacji działania ujęte są w sposób kompleksowy nie pomijając aspektu społecznego, gospodarczego i przestrzennego (w tym również

45

infrastrukturalnego, środowiskowego i kulturowego) związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Program złożony jest z różnorodnych przedsięwzięć mających przyczynić się w założeniu do kompleksowej interwencji na rzecz obszaru zdegradowanego. Program wyklucza realizację indywidualnych inwestycji nieskutkujących zmianami strukturalnymi w obszarze rewitalizacji.

2. Zasada komplementarności przestrzennej – polega na uwzględnieniu przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami gminy. Istotne jest traktowanie przestrzeni jako całości i zapobieganie realizacji projektów realizacyjnych w sposób punktowy. Efekty działań rewitalizacyjnych powinny również pozytywnie wpływać na całe otoczenie, a w konsekwencji na całą gminę.

Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji i charakteryzują się komplementarnością przestrzenną. Planowane działania mają przede wszystkim wymiar społeczny. Zostały one wypracowane w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy. Planowane działania będą oddziaływały na cały obszar rewitalizacji. Wszystkie działania będą prowadzone w taki sposób, aby niwelować zjawiska kryzysowe, a nie przenosić je w inne miejsca czy też doprowadzać do niepożądanych efektów takich jak segregacja społeczna czy wykluczenie.

3. Zasada komplementarności problemowej – polega na konieczności realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które się wzajemnie dopełniają pomiędzy różnymi sferami tematycznymi. Dodatkowo zasada ta wyraża się tym, że poszczególne przedsięwzięcia wpisują się w kierunki działań przewidziane do rewitalizacji, a co za tym idzie również w cele operacyjne i strategiczne. W związku z tym, że cele przypisane są bezpośrednio do podsystemów część projektów wpisuje się w więcej niż jeden cel. Wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć oraz powiązanie ich z celami tematycznymi zapobiega zjawisku fragmentaryzacji, a sam program będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w sposób kompleksowy, zaś przyczyny zjawisk kryzysowych będą traktowane całościowo.

Tabela 26. Komplementarność podstawowych projektów rewitalizacyjnych z celami LPR

Przedsięwzięcie	Cel strategiczny	Cel operacyjny
Renowacja i zabezpieczenie ruin zabytkowej synagogi w Lutowiskach oraz utworzenie infrastruktury poprawiającej udostępnienie obiektu dla odwiedzających	2. Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	2.1. Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych
	1. Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	1.1. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa
	4. Wzrost aktywności gospodarczej	Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej 4.1. Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców 4.2. Rozwinięta różnorodna, unikalna oferta turystyczna
Rewitalizacja obiektu byłej strażnicy WOP w Lutowiskach na cele społeczne	1. Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	1.1. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa
	2. Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	2.2. Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna
	3. Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego	3.1. Usuwanie przyczyn zagrożenia dla środowiska naturalnego i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
Moja pasja – darem dla innych	1. Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	1.2. Zapewniona szeroka oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją - wysoki poziom integracji społecznej
		1.3. Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej
Wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy	1. Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	1.1. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa

Przedsięwzięcie	Cel strategiczny	Cel operacyjny
	4. Wzrost aktywności gospodarczej	4.1. Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
Aktywizacja uczniów w zakresie umiejętności uczenia się	1. Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	1.4. Poprawa wyników uczniów w szkole podstawowej

Źródło: Opracowanie własne

- Zasada komplementarności międzyokresowej – polega na ocenie działań rewitalizacyjnych zrealizowanych w latach 2007-2013 oraz na zachowaniu ciągłości programowej. Wybrane do realizacji działania, chociaż nowe, w pewnej mierze stanowią już podjęte działania i inicjatywy we wcześniejszym okresie.
- Zasada komplementarności proceduralno-instytucjonalnej – oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.

Zasada ta została spełniona poprzez zaprojektowanie kompleksowego systemu zarządzania LPR. Struktura zarządzania LPR składać się będzie z następujących komórek: Wójta Gminy Lutowiska, Zespołu ds. Rewitalizacji. Szczegółowy opis struktury zarządzania realizacją LPR przedstawiony został w kolejnym rozdziale IX.

- Zasada komplementarności źródeł finansowania – oznacza, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne są komplementarne po kącie źródeł finansowania. Planowane do realizacji przedsięwzięcia uwzględniają ich finansowanie z różnych źródeł wzajemnie się dopełniających. Uwzględnione jest finansowanie ze źródeł publicznych (krajowych, unijnych, środków własnych) oraz prywatnych bez ryzyka podwójnego finansowania.

Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

- Zasada koncentracji – oznacza prowadzenie działań rewitalizacyjnych na terenach o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących całość lub część obszaru zdegradowanego w miejscach szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk.

Wszystkie planowane działania rewitalizacyjne zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji i są kierowane do grup szczególnie narażonych na działanie zjawisk kryzysowych. Działania te są skoncentrowane terytorialnie.

VII. INDYKTYWNE RAMY FINANSOWE

W procesie wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych kluczowa jest dywersyfikacja źródeł finansowania. Finansowanie z różnych źródeł (komplementarność finansowa) sprawia, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie efektywna i bezpieczna (zwiększa szanse na powodzenie i pełną realizację założeń). Dywersyfikacja źródeł finansowania daje możliwość korzystania zarówno z funduszy komercyjnych, jak i niekomercyjnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą być realizowane przez różnorodne grupy podmiotów tj. przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego.

Do pierwszego rodzaju źródeł finansowania (tj. komercyjnych) zalicza się przede wszystkim kredyty, pożyczki, obligacje komunalne. Ponadto wskazuje się, że niektóre działania mogą być wspierane przez środki własne przedsiębiorstw i innych podmiotów prywatnych i pozarządowych. Na etapie realizacji zapisów LPR bardzo istotna jest współpraca różnych podmiotów gwarantująca powodzenie wdrażanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Wspomniany drugi rodzaj obejmuje źródła niekomercyjne. Wśród nich największe znaczenie mają środki własne budżetu gminy, fundusze europejskie, środki budżetu Państwa. Należy wspomnieć o tym, że fundusze europejskie są wyposażone w dedykowane działania, które można wykorzystać planując i realizując działania rewitalizacyjne.

Poniższa tabela prezentuje przedsięwzięcia rewitalizacyjne wraz z wartością, okresem realizacji oraz źródłami finansowania.

Tabela 27. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia	Źródła finansowania	Środki unijne w %		Budżet państwa w %	Środki własne (publiczne lub prywatne) w %	Środki unijne w zł		Budżet państwa w zł	Środki własne (publiczne lub prywatne) w zł
		EFS	EFRR			EFS	EFRR		
Renowacja i zabezpieczenie ruin zabytkowej synagogi w Lutowiskach oraz utworzenie infrastruktury poprawiającej udostępnienie obiektu dla odwiedzających.	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Lutowiska.	0%	95%	0%	5%	0	332 500	0	17 500
Rewitalizacja obiektu byłej strażnicy WOP w Lutowiskach na cele społeczne	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Lutowiska.	0%	95%	0%	5%	0	3 325 000	0	175000
Moja pasja – darem dla innych	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VIII, Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych. Budżet Gminy Lutowiska	85%	0%	0%	15%	0	42 500	0	7 500
Wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy	Działanie 7.1 – Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy - projekty konkursowe. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy Lutowiska	85%	0%	0%	15%	0	127 500	0	22 500
Aktywizacja uczniów w zakresie umiejętności uczenia się	Działanie 9.2 – Poprawa jakości kształcenia ogólnego. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy Lutowiska	85%	0%	0%	15%	0	85 000	0	15 000
Łącznie							3 912 500	0	237 500

Źródło: Opracowanie własne

VIII. MECHANIZMY WŁĄCZANIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW ORAZ GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

VIII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI

8.1.1. Podstawowe założenia partycypacji

Również „Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego”² podkreśla, że partycypacja społeczna nie powinna ograniczać się jedynie do informacji i konsultacji podejmowanych przez władze lokalne działań, ale także dążyć do współdecydowania i kontroli obywatelskiej. Wiąże się to z włączaniem obywateli na każdym możliwym stopniu tworzenia programów rewitalizacji i realizacji działań w nich opisanych. Dzięki temu możliwe jest stworzenie efektywnego, bo odpowiadającego na potrzeby i oczekiwania interesariuszy, programu rewitalizacji.

Program Rewitalizacji został dopasowany do potrzeb lokalnej społeczności dzięki przeprowadzeniu pogłębionej diagnozy, która uwzględniała perspektywy różnych grup wiekowych, a także dzięki przeprowadzonym warsztatom. Część projekcyjna programu opracowywana była w dużej mierze przez interesariuszy, co skutkować będzie pozytywnym nastawieniem do działań realizowanych w ramach poszczególnych projektów. Aktywny udział różnych grup interesariuszy przewiduje się także w etapach wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. W przyszłości partycypacja będzie miała charakter kontroli obywatelskiej.

8.1.2. Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Podczas opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji przyjęto następujące zasady dotyczące organizacji i przebiegu partycypacji społecznej:

1. Zaangażowanie społeczności przez cały czas trwania projektu.
2. Włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy.
3. Równouprawienie wszystkich uczestników konsultacji.
4. Dwustronny przepływ informacji – koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie i kontrola obywatelska).
5. Wieloaspektowość partycypacji.
6. Jawność przebiegu partycypacji oraz jej efektów.
7. Responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy.

8.1.3. Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Wieloaspektowość procesu rewitalizacji rodzi potrzebę aktywnego udziału wszystkich grup interesariuszy w jego planowaniu. Co do obszaru rewitalizacji różne osoby i podmioty mają bowiem różne potrzeby, preferencje, różne oczekiwania i punkty widzenia. Zaplanowano organizację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji w sposób umożliwiający aktywne włączenie się grup interesariuszy:

- różnych grup mieszkańców (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym),
- przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych,
- przedsiębiorców i pracodawców,
- działaczy organizacji pozarządowych (w tym działających w sferze kultury, sportu oraz działających na rzecz dziedzictwa historycznego i tradycji lokalnych),
- przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych.

Szczególną uwagę przywiązywać się będzie do aktywnego udziału bezpośrednich odbiorców działań na obszarze rewitalizacji, a więc jego mieszkańców, właścicieli, zarządców i użytkowników wieczystych nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność na tym terenie. Rewitalizacja

² Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Rzeszów 2017

wyznaczonego obszaru będzie miała znaczenie dla rozwoju całej gminy, toteż partycypacja będzie mieć charakter otwarty.

VIII.2. TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE

Działania promocyjno-informacyjne

Informacje o postępach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji były na bieżąco publikowane na stronie internetowej Urzędu Gminy: www.lutowiska.pl

Niezbędnym etapem przygotowawczym do partycypacji społecznej w przygotowywaniu i wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji jest rozpowszechnianie informacji dotyczących procesu rewitalizacji i zachęcenie mieszkańców do aktywnego udziału w pracach. Dzięki nowoczesnemu kanałowi komunikacji jakim jest m.in. Internet zwiększono zasięg działań informacyjno-promocyjnych – pozwoliło to dotrzeć do większej liczby mieszkańców.

Badania społeczne

W dniach od 15 marca do 11 kwietnia 2017 roku przeprowadzone zostało badanie ankietowe w ramach projektu „Opracowanie i przyjęcie do realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Besko na lata 2017-2023”. Zrealizowano je poprzez metodę mixed-mode, która łączy techniki ankiet papierowych (SAQ) oraz internetowych do samodzielnego wypełnienia (CASI).

Celem badania było poznanie opinii mieszkańców Gminy Lutowiska na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych obszarów gminy oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze.

Trafność postawionej diagnozy zależy w dużym stopniu od opinii i preferencji mieszkańców. Zebranie ankiet umożliwia także weryfikację i uzupełnienie otrzymanych danych. Wybór obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji w dużej mierze wynikał z uzyskanych w ankietach odpowiedzi. Badanie opinii lokalnych społeczności wytwarza pozytywne nastawienie do samego procesu rewitalizacji i przeprowadzanych w jego ramach prac. Ankiety do samodzielnego wypełnienia pozwoliły na uzyskanie rzeczywistych opinii lokalnej społeczności, bez efektu ankietarskiego, którego ryzyko występuje przy angażowaniu w przeprowadzanie badania ankietów. Dzięki zastosowaniu ankiet internetowych respondenci mogli podzielić się opinią w dogodnym dla nich miejscu i czasie. Dodatkowo, ankiety internetowe wiążą się ze zwiększonym poczuciem anonimowości, co zwiększa poziom szczerości udzielanych odpowiedzi.

Spotkanie konsultacyjne nr 1 - warsztat diagnostyczny

Warsztat diagnostyczny odbył się 12 kwietnia 2017 r. w godzinach 10.00 – 13.00 w sali Urzędu Gminy w Lutowiskach. Podczas spotkania zaprezentowano etapy prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, i podstawowe informacje o samym procesie rewitalizacji. Pokazano również wstępne wyniki diagnozy opierające się zarówno na analizie danych zastanych jak i opracowaniu badań ankietowych. Uczestnicy warsztatów zostali poproszeni o wskazanie obszarów zdegradowanych oraz kolejności według której powinny być poddane procesowi rewitalizacji, a następnie o wskazanie obszarów do rewitalizacji i scharakteryzowaniu ich pod względem funkcji, jaką pełnią oraz pod względem ich potencjałów.

Warsztaty diagnostyczne są formą jakościowego badania potrzeb i preferencji społeczności lokalnych, pokrewną metodologii action research. Technika ta ma charakter partycypacyjny i aktywizujący, wykorzystuje efektu synergii, zwiększonej motywacji i poczucia bezpieczeństwa uczestników warsztatów. Przeprowadzenie spotkania umożliwiło uzupełnienie analiz o dane jakościowe. Warsztaty miały charakter otwarty, co pozwoliło na zestawienie różnych punktów widzenia.

Spotkanie konsultacyjne nr 2 - warsztat strategiczny

Warsztat strategiczny odbył się 24 kwietnia 2017 r. w godzinach 13.00 – 17.00 w sali Urzędu Gminy w Lutowiskach. Stanowiły one kontynuację prac podjętych podczas warsztatu diagnostycznego. Na spotkaniu pojawiły się także osoby nieobecne na wcześniejszym spotkaniu, dlatego przypomniano podstawowe informacje o procesie rewitalizacji. Ponadto zaprezentowano wynik poprzedniego warsztatu i analiz opartych o dane zastane – wyznaczony obszar zdegradowany i do rewitalizacji. Przedstawiono problemy występujące na tym terenie w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Uczestnicy warsztatów zostali następnie poproszeni o określenie wizji obszaru w 2023 r. oraz działań, jakie należy podjąć, by wizję zrealizować.

Działania te przyporządkowywane były do poszczególnych sfer rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Na zakończenie spotkania zaprezentowano uczestnikom kartę projektów i poinformowano o możliwości wypełnienia w formie papierowej lub elektronicznej.

Dzięki pracy grupowej swoją opinią mogli podzielić się uczestnicy o różnych punktach widzenia, co wpłynęło na weryfikację pojedynczo zgłaszanych propozycji oraz końcowe wypracowanie konsensusu. Warsztaty przyczyniły się także do aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. Dzięki warsztatom finalna część Lokalnego Programu Rewitalizacji – wizja obszaru i projekty do realizacji są efektem wypracowanym przez mieszkańców. Prace odbywały się w partnerstwie między władzami samorządowymi a obywatelami.

Konsultacje społeczne – zgłaszanie uwag on-line, papierowo

W dniach 04.04-24.04.2017 r. odbyły się konsultacje społeczne obszaru rewitalizacji. Uwagi można było zgłaszać on-line poprzez zakładkę „Rewitalizacja” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronie www Gminy. W ramach ww. form nie wpłynęła żadna uwaga.

VIII.3. ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Wdrażanie, monitoring oraz ocena Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie realizowana z możliwie najszerszym udziałem interesariuszy, którzy będą źródłem pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej oraz o zmianach, które zaszły na podobszarach rewitalizacji. Związane jest to przede wszystkim z koniecznością powodzenia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w długookresowej perspektywie, zwłaszcza w przypadku ograniczenia możliwości finansowania niektórych z nich.

Na powyższym etapie przewidywane są otwarte spotkania z interesariuszami procesu rewitalizacji, a także sprawozdania partnerów z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie planowane jest badanie ankietowe opinii społecznej na temat realizowanych projektów i efektów ich wdrażania.

IX. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji jest zadaniem trudnym i skomplikowanym. Ma na to wpływ duża liczba partnerów uczestniczących w jego realizacji oraz multidyscyplinarny charakter przedsięwzięć, które zostały przewidziane do realizacji.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji zadaniem własnym Gminy jest m.in. tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji.

Skuteczna realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie prowadzona w oparciu o następujące zasady:

1. **Kompleksowość** – realizacja działań i projektów wieloaspektowo, z perspektywy całej gminy; zasada jest weryfikowana na poziomie Programu, a nie pojedynczych projektów.
2. **Koncentracja terytorialna** – LPR realizowany jest na wskazanym obszarze kryzysowym, który charakteryzuje się szczególnymi warunkami w skali gminy. Jednocześnie zachowana jest koncentracja środków na zadania priorytetowe o największych korzyściach społecznych.
3. **Komplementarność** – projekty realizowane w ramach różnych działań i priorytetów wzajemnie się uzupełniają; inwestycje publiczne są realizowane równoległe z projektami wspierającymi i towarzyszącymi partnerów zewnętrznych.
4. **Partnerstwo** – do realizacji LPR włączają się partnerzy społeczni, gospodarczy i instytucjonalni. Warunkiem skutecznego partnerstwa jest otwarta i ciągła komunikacja.
5. **Współpraca** – współdziałanie wewnątrz komórek i jednostek organizacyjnych LPR, pomiędzy partnerami publicznymi, społecznymi i prywatnymi; realizacja zasady dotyczy zarówno ustalania priorytetów, realizacji projektów, jak i mierzenia ich efektów.
6. **Stały monitoring** realizacji programu rewitalizacji i jego ewaluacja.

Główne strony współpracy przy wdrażaniu Programu Rewitalizacji:

1. Poszczególne wydziały Urzędu Gminy Lutowiska oraz jego jednostki organizacyjne.
2. Zarządy spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.
3. Beneficjenci zewnętrzni odpowiadający za realizację projektów rewitalizacyjnych tj. instytucje kultury, instytucje polityki społecznej, organizacje samorządu gospodarczego, fundacje i stowarzyszenia, lokalni przedsiębiorcy, parafie, osoby prywatne.
4. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
5. Inni interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Głównym celem wdrażania LPR jest budowanie partnerstwa między koordynatorem procesu - Urzędem Gminy a innymi podmiotami publicznymi oraz prywatnymi i pozarządowymi działającymi w gminie. Właściwe zarządzanie wdrażaniem wymaga przyjęcia odpowiednich rozwiązań organizacyjnych prezentowanych poniżej.

IX.1. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Dla sprawnego wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zostanie powołany Zespół ds. Rewitalizacji (Projektowy). Będzie on stanowił organ pomocniczy Wójta Gminy Lutowiska do podejmowania decyzji w sprawie wdrażania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Lutowiska na lata 2017 – 2023”.

Zespół będzie się składał z przedstawicieli Władz Urzędu Gminy oraz interesariuszy procesu rewitalizacji. Do głównych zadań zespołu należało będzie przede wszystkim koordynowanie wszystkich działań związanych z wdrażaniem Programu, bieżąca ocena i monitorowanie procesu rewitalizacji, reagowanie na wszystkie pojawiające się problemy i wdrażanie środków zaradczych. Ponadto zespół ds. Rewitalizacji będzie odpowiadał za informacje i promocję wszystkich działań rewitalizacyjnych, będzie czynnie współpracował z osobami wdrażającymi projekty infrastrukturalne i społeczne w miejscowości Lutowiska.

We współpracy przy wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji kluczowa jest komunikacja dwustronna Gmina - mieszkańcy, niewystarczające jest jedynie informowanie lokalnej społeczności, konieczne jest umożliwienie zainteresowanym aktywnego udziału na każdym etapie procesu rewitalizacji. Realizacja tego założenia nastąpi w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji, w skład którego wejdą:

- Wójt Gminy Lutowiska – będzie to osoba odpowiedzialna za wdrożenie zapisów LPR. Do głównych zadań będzie należało:
 - zwoływanie spotkań,
 - nadzór nad przebiegiem prac i wdrażaniem LPR,
 - akceptowanie rezultatów cząstkowych i końcowych,
 - rozwiązywanie bieżących i przeciwdziałanie potencjalnym problemom,
 - podejmowanie decyzji o zmianie LPR,
 - reprezentowanie projektu na zewnątrz i promowanie celów, koncepcji, rozwiązań i rezultatów,
- Konsultanci ds. Rewitalizacji - będzie to trzon Zespołu. W jego skład wejdą przedstawiciele Władz Gminy tj. Zastępca Wójta i Skarbnik. W skład Zespołu zakłada się włączenie pracowników następujących komórek organizacyjnych Gminy: Referatu Działalności Gospodarczej i Planowania Gminnego Centrum Informacji, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnego Ośrodka kultury. Do ich zadań należeć będzie:
 - Działalność informacyjno-promocyjna;
 - Przyjmowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych od interesariuszy procesu rewitalizacji według zasad ustalonych przez Zespół;
 - Monitorowanie i ocena stopnia (prowadzenie audytów) realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Audyty będą przeprowadzane w pierwszym kwartale kolejnego roku począwszy od roku 2018 i będą obejmowały całość działań wykonanych w roku poprzednim;
 - Nadzór nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie, w tym także monitorowanie ich wdrażania;
 - Wnioskowanie do Wójta Gminy Lutowiska i Rady Gminy o uzasadnione zmiany w treści LPR;
 - Sporządzenie raportu końcowego na zakończenie horyzontu czasowego Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- Sołtys Lutowisk, jako miejscowości, w której zlokalizowany jest obszar rewitalizacji - głównym zadaniem lidera jest zapewnienie rozwoju wsi, dlatego zasadnym jest włączenie go w proces rewitalizacji. Do pozostałych zadań Sołtysa w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji należą:
 - uczestniczenie w spotkaniach Zespołu i reprezentowanie na nich lokalnej społeczności;
 - prowadzenie konsultacji i spotkań w celu pozyskania ich opinii, a także informowaniu ich o działalności Zespołu.

IX.2. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Podstawowymi instrumentami wdrażania LPR są kluczowe przedsięwzięcia, które zostały wyłonione w procesie partycypacji społecznej na etapie programowania.

Zakłada się, że przedsięwzięcia będą finansowane przez poszczególne podmioty ze sfery publicznej, prywatnej i pozarządowej – poszczególnych wnioskodawców przedsięwzięć ujętych w programie. Współfinansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych przez podmioty z trzech sektorów (publicznego, prywatnego i pozarządowego) będzie wyrazem partnerstwa.

Realizacja projektów będzie również finansowana ze środków UE, jak i środków z funduszy celowych. Zróżnicowanie i zachowanie niezależności źródeł finansowania jest niezbędne w poprawnym zarządzaniu i realizacji projektów rewitalizacyjnych. Za pozyskiwanie informacji dotyczących konkursów organizowanych w ramach programów krajowych, RPO Województwa Podkarpackiego oraz przygotowanie wniosków o dofinansowanie i ich realizację będą odpowiedzialnie indywidualnie poszczególni właściciele (wnioskodawcy) przedsięwzięć, znajdujących się w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

Wsparcie ekspertów zewnętrznych w przygotowaniu projektów, dokumentacji oraz wniosków aplikacyjnych o współfinansowanie przedsięwzięć z środków zewnętrznych będzie następowało w drodze nawiązywanej indywidualnie współpracy (na własną odpowiedzialność i własny koszt) przez poszczególnych właścicieli (wnioskodawców) przedsięwzięć, znajdujących się w LPR.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne obejmują całą perspektywę czasową LPR. Poniżej prezentowany jest harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 28. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcie	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podstawowe							
Renowacja i zabezpieczenie ruin zabytkowej synagogi w Lutowiskach oraz utworzenie infrastruktury poprawiającej udostępnienie obiektu dla odwiedzających.		X	X				
Rewitalizacja obiektu byłej strażnicy WOP w Lutowiskach na cele społeczne		X	X				
Moja pasja – darem dla innych			X				
Wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy				X			
Aktywizacja uczniów w zakresie umiejętności uczenia się				X			
Uzupełniające							
Usuwanie eternitu z pokryć dachowych	X	X	X	X	X	X	X
Rewitalizacja terenu po rozbiórce i przeniesieniu cerkwi - kontynuacja projektu Trzy kultury – makiety cerkwi i obiektów sakralnych z terenu Gminy Lutowiska		X	X				
Oświetlenie dróg wewnętrznych w Lutowiskach		X					
Remont nawierzchni placów przy budynku administracyjnym w Lutowiskach		X	X				
Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Lutowiskach			X				
Opracowanie dokumentacji i budowa drogi wewnętrznej osiedlowej (za przystankiem autobusowym)			X				
Przebudowa drogi wewnętrznej do obiektów sportowo rekreacyjnych			X				
Budowa chodnika/ścieżki dojścia do punktu widokowego				X			
Budowa kompleksu socjalno- sportowego; – zaplecza socjalnego i szatni sportowych przy boiskach sportowych, – budowa kortu tenisowego, – przystosowanie terenu do imprez plenerowych cyklicznych tj. „Targi Końskie”, „Dzień Żubra”, „W krainie Wilka”, – budowa boisk do piłki siatkowej i koszykowej				X			
Zagospodarowanie nieużytkowanego budynku po rozlewni wód gazowanych w Lutowiskach na ośrodek kulturalno-wystawowo-szkoleniowy					X		
Przebudowa pomieszczeń kina i termomodernizacja budynku administracyjnego						X	
Zagospodarowanie budynku po b. kotłowni na osiedlu mieszkalnym byłych pracowników Igloopolu na cele społeczne							X

Źródło: Opracowanie własne

X. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ WPROWADZENIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

Monitorowanie skuteczności działań rewitalizacyjnych jest konieczne z punktu widzenia osiągnięcia celów rewitalizacji, jak również zachowywania efektywności wykorzystania środków finansowych. System monitoringu będzie również wspomagał koordynację działań, ułatwiał zarządzanie nimi oraz wspierał budowanie opartego na odpowiedzialności partnerstwa różnych podmiotów. Podstawą do opracowania systemu monitoringu jest logika interwencji, w której ponoszone nakłady umożliwiają wypracowanie określonych produktów, które z kolei przekładać się mają na rezultaty (skutki bezpośrednie dla bezpośrednich odbiorców) oraz oddziaływanie (skutki długookresowe o bardziej uniwersalnym zasięgu).

Lokalny Program Rewitalizacji podlega ocenie pod względem aktualności jego założeń, a także postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Monitoring Programu ma na celu wykrywanie nieprawidłowości oraz podejmowanie działań naprawczych. Odpowiedni system monitorowania i ewaluacji Programu Rewitalizacji zapobiega ewentualnej dezaktualizacji jego założeń. Ocena skuteczności Programu nastąpi w oparciu o wartości wskaźników, które zostały przyjęte jako mierniki przeprowadzania procesu rewitalizacji. Wskaźniki wykorzystane w celu monitorowania procesu rewitalizacji powinny spełniać następujące warunki:

- **Trafności** - czyli dostosowanie wskaźnika do charakteru przedsięwzięcia i oczekiwanych rezultatów jego realizacji;
- **Mierzalności** - powinny być wyrażone w wartościach liczbowych, umożliwiającymi ich weryfikację;
- **Wiarygodności** - czyli takie zdefiniowanie wskaźnika, które nie powoduje trudności z jego weryfikacją;
- **Dostępności** - powinny być łatwe do wygenerowania.

Badanie efektów wdrażania nastąpi na podstawie dwóch rodzajów wskaźników: wskaźnika produktu oraz rezultatu. Wskaźniki wyróżniono zgodnie z metodologią badania efektów wdrażania stosowaną przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym oraz programowym. Wskaźniki produktu odnoszą się do wszystkich produktów, które powstały w trakcie realizowania Programu oraz w rezultacie wydatkowania przyznanych środków. Mierzony jest w jednostkach rzeczowych. Natomiast wskaźnik rezultatu dotyczy efektów działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizowania Programu. Informuje o zmianach jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia. W poniższej tabeli zestawiono wskaźniki produktu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji, a także wskaźniki rezultatu w celu monitoringu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 29. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć

Podsystem	Cele strategiczne/cele operacyjne	Wskaźnik	Rodzaj wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
Społeczny	1. Aktywna i zintegrowana społeczność lokalna	Frekwencja w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego: rady gminy	Rezultatu	50,35%	55%	Sprawozdania Komisji Wyborczych
	1.1. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i ograniczenie zjawiska ubóstwa	Liczba osób bezrobotnych	Produktu	Stan na dzień 30 czerwca 2017	10% mniej	Powiatowy Urząd Pracy
	1.2. Zapewniona szeroka oferta wsparcia dla osób zagrożonych marginalizacją - wysoki poziom integracji społecznej	Liczba osób korzystających ze wsparcia	Produktu	0	30	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Podsystem	Cele strategiczne/cele operacyjne	Wskaźnik	Rodzaj wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
	1.3. Zwiększenie aktywności społecznej i kulturalnej	Liczba użytkowników infrastruktury	Produktu	0	600	Rejestr GOK
	1.4. Poprawa wyników uczniów w szkole podstawowej	Wyniki z egzaminów 6-klasisty	Produktu	50,35%	67,70%	Zespół Szkół – zestawienia wyników
Przestrzenno-funkcjonalny i techniczny	2. Rozwinięta sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	Wzrost procentowy powierzchni użytkowej na obszarze rewitalizacji w stosunku do powierzchni sumarycznej w obszarze rewitalizowanym	Rezultatu	Stan na dzień 30 czerwca 2017	5%	Dane Urzędu Gminy
	2.1. Wysoka estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych	Powierzchnia zagospodarowanych nieużytków w ramach LPR	Produktu	0	6 918 m ²	Dane Urzędu Gminy
	2.2. Rozwinięta infrastruktura społeczna, mieszkalna i sportowo-rekreacyjno-turystyczna	Liczba nowych obiektów infrastruktury społecznej sportowo-rekreacyjnej	Produktu	0	1	Dane Urzędu Gminy
	3. Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego	Stan i jakość powietrza	Rezultatu	Najniższe skażenie w województwie	Utrzymane najniższe skażenie powietrza w województwie	Dane Urzędu Gminy
Środowiskowy	3.1. Usuwanie przyczyn zagrożenia dla środowiska naturalnego i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Liczba obiektów z pokryciem eternitowym	Produktu	Stan na 30.06.2017	Spadek o 50%	Dane Urzędu Gminy
Gospodarczy	4. Wzrost aktywności gospodarczej	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	Rezultatu	0,6	0,8	WUS Rzeszów zestawienia podmiotów
	4.1. Wzrost poziomu przedsiębiorczości mieszkańców					
	4.2. Rozwinięta różnorodna, unikalna oferta turystyczna	Liczba udostępnionych atrakcji turystycznych	Produktu	0	1	Urząd Gminy – protokół odbioru robót

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźniki oddziaływania to długofalowe skutki podjętych interwencji i prowadzonych działań dla obszaru w szerszym kontekście czasowym i przestrzennym. Osiąganie wskaźników oddziaływania jest faktycznie poza kontrolą instytucji wdrażających program. Jest to spowodowane tym, że poza realizowanymi przedsięwzięciami istnieje wiele czynników makrospołecznych i makroekonomicznych,

które mają wpływ na ogólną sytuację w Programie tj. jego strukturę demograficzną, system gospodarowania i strukturę gospodarki, dochody ludności i tym podobne.

Monitoring i ocena realizowanych działań pozwolą na wprowadzanie koniecznych korekt w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości oraz zmian zachodzących w społeczności lokalnej i przestrzeni. Zmiany mogą wynikać bezpośrednio z wyników monitoringu. Wnioskować o nie mogą także członkowie Zespołu Projektowego, jeśli zmiany te wynikają z uwarunkowań zewnętrznych. Każda zmiana Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga jednak zatwierdzenia przez uchwałę Rady Gminy.

Monitorowanie metodą jakościową będzie odbywało się za pomocą danych jakościowych mierzących skuteczność prowadzonych działań, tj. systematycznym prowadzeniu badań społecznych (wywiadów, spotkań) z odbiorcami rewitalizacji.

W ramach LPR będą prowadzone audyty, które pozwolą na ocenę stopnia jego realizacji oraz sformułowanie rekomendacji zawierających możliwe kierunki zmian (zgodnie z wynikami oceny). Za przeprowadzenie audytów będzie odpowiadał Wójt Gminy. Będą one dokonywane w pierwszym kwartale każdego roku poczynając od roku 2018.

Narzędziami monitoringu i ewaluacji LPR będą także okresowe otwarte spotkania organizowane przez Urząd Gminy dla wszystkich zainteresowanych podmiotów, a także sprawozdania partnerów rewitalizacji dotyczące realizowanych przez nich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Okresowe sprawozdania dotyczące realizacji LPR będą przedkładane do akceptacji Wójta oraz zamieszczane na stronie internetowej i BIP Urzędu Gminy.

W przypadku zaistnienia potrzeby aktualizacji Zespół zgłosi wniosek do Wójta, a ten przedłoży projekt do uchwalenia przez Rady Gminy. W proces aktualizacji LPR będą zaangażowani wszyscy interesariusze rewitalizacji, którzy będą informowani na bieżąco o przebiegu procesu wdrażania i monitoringu LPR. Aktualizacja programu zostanie dokonana zgodnie z obowiązującymi w danym momencie wytycznymi oraz regulacjami prawnymi.

Materiał zebrany w procedurze monitoringu będzie podstawą do przeprowadzenia oceny (ewaluacji) skuteczności działań rewitalizacyjnych zarówno po ich zakończeniu (ewaluacja ex-post), jak również w wyznaczonych momentach jej realizacji (ewaluacja mid-term).

Ocena (ewaluacja) procesu rewitalizacji jest sformalizowaną oceną stopnia osiągnięcia celów rewitalizacji w danej chwili i będzie dokonywana w oparciu o odpowiednio zaplanowane badania społeczno-ekonomiczne, które będą dotyczyły w szczególności następujących kryteriów:

- skuteczności i efektywności procesu rewitalizacji,
- użyteczności, trwałości i trafności osiągniętych rezultatów.

Do oceny będą miały zastosowanie oparte na wytycznych Komisji Europejskiej poniższe kryteria:

- trafność (ang. relevance) – czy cele rewitalizacji odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców)?
- efektywność (ang. efficiency) – czy działania rewitalizacyjne są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- skuteczność (ang. effectiveness) – czy wdrażanie działań rewitalizacyjnych przyczynia się do realizacji założonych celów strategicznych?
- użyteczność (ang. utility) – czy realizacja działań rewitalizacyjnych przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- trwałość (ang. sustainability) – czy pozytywne skutki działań rewitalizacyjnych mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Procedura monitorowania i oceny:

Tabela 30. Kroki w procedurze monitorowania i oceny

Pozyskiwanie i dokumentowanie danych		Zakres monitoringu
1	Gromadzenie danych i ich weryfikacja	
2	Porównywanie danych ze wskaźników z zakładanymi wartościami planowanymi (o ile zostały określone)	

3	Przeprowadzenie badań opinii mieszkańców, opracowanie raportów	
4	Opracowanie wniosków na podstawie wskaźników monitoringu oraz badań opinii	Zakres oceny
5	Udostępnienie wniosków z oceny	
6	Weryfikacja i aktualizacja Programu, w tym działań rewitalizacyjnych	Wykorzystanie wyników oceny
7	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w ramach aktualizacji Programu	
8	Realizacja działań rewitalizacyjnych określonych w Programie	

Źródło: Opracowanie własne

Organem odpowiedzialnym za wprowadzanie modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu jest Rada Gminy, która będzie to czyniła to na wniosek Wójta. Wójt może wystąpić z wnioskiem podjętym na skutek analizy raportów opracowywanych okresowo na podstawie wyników monitoringu LPR i sytuacji w gminie.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji LPR, stwierdzone zostanie osiągnięcie celów rewitalizacji, Rada Gminy powinna uchylić uchwałę w sprawie LPR w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta. Jednakże Program nie może być uchylony w wymaganym okresie zachowania trwałości produktów będących wynikiem zrealizowanych przedsięwzięć w ramach dofinansowania z środków RPO Województwa Podkarpackiego lub programów krajowych.

XI. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Na podstawie decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie program .

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach z podziałem na stałych i czasowych – 2016 r.	4
Tabela 2. Wskaźniki dotyczące bezrobocia w gminie Lutowska w 2016 r.	5
Tabela 3. Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej w gminie Lutowska w 2016 r.	7
Tabela 4. Liczba złożonych wniosków 500+ na pierwsze dziecko w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.	9
Tabela 5. Liczba wykroczeń na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.	10
Tabela 6. Liczba niebieskich kart i przestępstw na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.	10
Tabela 7. Liczba NGO na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.	12
Tabela 8. Powierzchnia przestrzeni publicznych ogółem i w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r. w gminie	13
Tabela 9. Długość dróg we własności gminnej wymagających remontu w 2016 r.	14
Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej i podatników prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w 2016 r.	15
Tabela 11. Występowanie azbestu/eternitu w 2016 r. na terenie gminy	16
Tabela 12. Podsumowanie wskaźników niekorzystnych względem średniej dla gminy	24
Tabela 13. Ze zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego	27
Tabela 14. Zidentyfikowane problemy na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji	27
Tabela 15. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji	28
Tabela 16. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach	34
Tabela 17. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1	34
Tabela 18. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2	36
Tabela 19. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3	37
Tabela 20. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 4	38
Tabela 21. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1	39
Tabela 22. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2	40
Tabela 23. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 3	41
Tabela 24. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 4	42
Tabela 25. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 5	43
Tabela 26. Komplementarność podstawowych projektów rewitalizacyjnych z celami LPR	46
Tabela 27. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	49
Tabela 28. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych	55
Tabela 29. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć	56
Tabela 30. Kroki w procedurze monitorowania i oceny	58

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Status zawodowy respondentów	19
Wykres 2. Ogólna ocena życia w gminie	20
Wykres 3. Wskazanie najważniejszych problemów społecznych Gminy Lutowska	20
Wykres 4. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Miejsce Piastowe	23
Wykres 5. Obszar zdegradowany	25

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców	8
Rysunek 2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców	8
Rysunek 3. Liczba złożonych wniosków 500+ na pierwsze dziecko w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.	9
Rysunek 4. Liczba wykroczeń i przestępstw na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.	11
Rysunek 5. Liczba NGO na 100 mieszkańców w gminie Lutowska w 2016 r.	12
Rysunek 6. Powierzchnia przestrzeni publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r. w gminie	13
Rysunek 7. Długość dróg gminnych we własności gminnej wymagających remontu w 2016 r.	14
Rysunek 8. Liczba podmiotów gospodarki narodowej i podatników prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w 2016 r.	15
Rysunek 9. Występowanie azbestu/eternitu w 2016 r. na terenie gminy	16
Rysunek 10. Średnioroczny rozkład pyłów PM 10 w województwie podkarpackim w 2016 r. - wyniki modelowania	17
Rysunek 11. Średnioroczny rozkład pyłów PM 2,5 w województwie podkarpackim w 2016 r. - wyniki modelowania	17
Rysunek 12. Średnioroczny rozkład pyłów Benzo(a)piren w województwie podkarpackim w 2016 r. - wyniki modelowania	18

Rysunek 13. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych 45

